

2014 nr 1
Fåglar
i Närke

Sten Linder

Fåglar i Närke

Årg 37 2014 Nr 1

Närkes Ornitologiska Förenings medlemstidning

Redaktör och layout

Åke Lorin Brantströms gränd 12, 702 28 Örebro,
Tel. 019-24 49 32, 070-326 90 02.
E-post: ake.lorin@telia.com

Manusstopp

för **Fåglar i Närke 2014 nr 2** är den 15 maj.

Närkes Ornitologiska Förening

En ideell regionalförening
av Sveriges Ornitologiska
Förening, SOF.

Medlem i Närkes Ornito-
logiska Förening blir man
genom att sätta in årsavgiften

på plusgiro 430 33 22-4 eller bankgiro 5747-3357.
Årsavgiften är för vuxen 200 kr, för familjemedlem
50 kr (erhåller ej medlemstidning), för ungdoms-
medlem (13-20 år) 100 kr och för barn (1-12 år) 50 kr.
Medlem i NOF erhåller vår medlemstidning som
utkommer med fyra nummer per år.

Redaktionsgrupp

Ann-Margret Elmroth, Tel. 019-32 01 83,
070-637 15 95. E-post: elmroth@telia.com
Magnus Helleryd, Tel. 019-298 692, 070-238 37 93
E-post: magnushelleryd@hotmail.com
Marianne Johansson, Tel. 019-36 17 75,
070-656 63 69. E-post: marianne-j@telia.com
Björn Ander, Tel. 070-763 20 07. E-post:
bander68@gmail.com

Adressändringar sänds till:

Närkes Ornitologiska Förening
c/o Hans Waern, Box 42, 692 21 Kumla.
E-post: hans@ekonoma.se

NOF:s föreningslokal

För sammanträden, litteratur, utställningsmaterial,
holkar m m. Källarlokal med ingång gavel på gårds-
sidan. Adress: Hagmarksgatan 9, Örebro.

NOF:s hemsida: www.sofnet.org/nofnet

Du är välkommen att besöka NOF:s hemsida där
du finner information om föreningens verksamhet.

**Upplev naturen närmare
med en kikare från oss**

Välkommen in!!

kikarproffsen

A-FOTO
BUTIK & ATELJÉ

Filarevägen 3 (Lillån) 019-250623 www.a-foto.se

Omslagsbild: **Enkelbeckasin** *Gallinago gallinago* efter en akvarell av Staffan Ullström.

Text: Ann-Margret Elmroth

Enkelbeckasinen är en liten vadare, ca 25 cm, som både är vanlig och lätt att känna igen på sin extremt långa, raka näbb – den är dubbelt så lång som huvudet. Men den har skyddsfärg och kan lätt försvinna bland tuvor och gräs i de sankängar, kärr och stränder där beckasinen håller till. Det är också lätt att känna igen den på de olika läten den kan frambringa. Mest spektakulär är hans revirmarkering som kan höras dygnet runt. Det uppstår när den snabbt flyger runt och plötsligt dyker nedåt så att de yttre stjärtfjädrarna börjar vibrera och frambringar ett spöklikt gnäggande ljud som hörs på långt håll. Min första bekantskap med detta var skräckblandat och jag minns min fasa alltså fastän upplevelsen ligger 70 år bakåt i tiden. Min bror och jag gav oss cyklande ut i den mörka vårvinternatten för att lyssna på orrspel. Vi tänkte oss att det skulle höras i närmaste skog. Vi stannade då och då för att inte missa någon orre. Plötsligt hörde vi något som var helt obekant för oss. Det lät som om det kom från ett stort djur. Vi trodde oss sväva i dödsfara, vände på cyklarna och för hem så fort vi kunde. Inte underligt, tänker jag nu, att enkelbeckasinen har fått folkliga namn som *horsgök*, *himlaget* och *hästgnäggare*. Spellä-
tet är ett taktfast *tick-tack-tick tack* som både hane och hona frambringar där de snabbt flyger runt eller sitter på en upphöjd plats. Stängselstolpar är omtyckte liksom höga stenar, t.ex. den s.k. Höstacken vid vägen upp till Venan vid Rynningeviken i Örebro. Där har den ingen nytta av sin brunsvarta skyddsdräkt och där den sitter kan man lätt

urskilja de fyra vitaktiga längsgående banden på ryggen och den ljusa ”mittbenan” på hjässan. Flygande beckasinarter skiljer man åt genom att titta på stjärten. Den något större dubbelbeckasinen är ordentligt vit på ytterfjädrarna och lilla dvärgbeckasinen har inte något vitt alls på sin stjärt. Enkelbeckasinen har en liten vit fläck längst ut och dessutom är buken helt vit. Enkelbeckasinen är aktiv hela dygnet, till skillnad från de sällsynta släktingarna som är utpräglade nattfåglar och som vi bara kan få se här i Mellansverige i mitten av maj vid vårflytten. Skrämmar man upp en enkelbeckasin kastar den sig upp åt sidan och flyger sedan i sicksack medan den frambringar ett ljudligt *kätsch*. Med sin känsliga näbb fångar den sin huvudsakliga föda, dagmaskar, där den kliver omkring på sina korta ben i dyn. Boet är en väl gömd grop i en tuva som paret isolerar med löv och gräs mot fukten underifrån. Honan lägger 4 päronformade ägg. Grundfärgen är olivgrön-beigebrun och de svartaktiga fläckarna sitter tätt och oregelbundet. Honan ruvar ensam och när ungarna lämnar boet tar makarna hand om var sina två. En ganska ovanlig företeelse i fågelvärlden. Vintern tillbringar enkelbeckasinen vid Västeuropas och Västafrikas kuster och flyttningarna är en utdragen historia. De första enkelbeckasinerna kommer strax efter snösmältningen men nya individer dyker upp ända fram till maj. Likadant är det vid höstflytten och man kan se vår fågel i de här trakterna ända fram till november. I våra sydligare landskap kan den övervintra.

Ordföranden har ordet

Hans Waern

Utanför dörren har vintern gett vika, en rätt så kort vinter denna säsong. Den kom igång på allvar i början på januari och slutade i mitten på februari. Nu känns det som om att det redan är vår i luften, trots att det bara är slutet av februari när detta skrivs. Gässen har kommit till Kvismaren och sångsvanarna finns vid sin rastplats ute vid Rånnestamaden, Tyssling-
en. Vilken skillnad mot förra året, då de stora

mängderna av sångsvan där, dröjde till slutet av mars-början av april. Den första tofsvipan och sånglärkan har redan noterats i vårt landskap. Jag var en tripp till Öland sista februariveckan och där kunde vårfåglar som gravand och större strandpipare redan siktas. Starna sjöng för

Foto: okänd

fullt, varav en härmade en lövsångare. Det var nästan en helt perfekt imitation. Det var lite konstigt att gå där och höra lövsångare i slutet av februari. Som alltid när det är starar i närheten, får man vara på sin vakt. Från deras strupar kan det komma vad som helst.

Visst är det härligt och spännande när en ny vår står för dörren. Förväntningarna man får när man ger sig ut på en fågeltur i markerna, gör att det spritter till i kroppen. Det är en källa till hälsa och läkedom att vistas ute i det fria. I vår tid med många sönderstressade människor, skulle fler behöva uppleva det härliga och befriande i att vistas ute i naturen. Man får ibland frågan vad det är som lockar med fåglar. Det kan man fundera på. Vad är det som gör att vi skådare utan att tveka går upp i ottan eller när som helst på dagen för att ge oss ut på spaning. Spänningen är en förklaring. Man vet aldrig vad man kan få syn på. Skönheten och det märkliga i naturen är en annan. Fåglar är fantastiskt vackra och storslagenheten det innebär när vår vanligaste fågel, lövsångaren, flyger från södra Afrika hit upp till oss behöver knappast diskuteras. Det ger energi att komma ut. Ger man sig av en tidig morgon förloras flera timmars sömn, men det kompenseras av den energikick man får av att spana och spana på våra flygande vänner. Det finns nog lika många förklaringar till vad det är som lockar med fåglar, som det finns skådare. Vi tycker nog var till mans att det lockar med arter som man aldrig sett tidigare. Somliga drar sig inte för att åka 100-tals mil för att se en ny fågel, medan andra trivs bäst i sina egna hemmamarker. En del tillbringar timtals med att göra olika inventeringar, medan andra satsar mycket tid på att ringmärka fåglar. En del jobbar hårt med olika fågelskydds- och forskningsprojekt, medan andra bara är ute och skådar för nöjes skull. Det finns plats för alla i någon del av fågelintresset. Dessutom får man uppleva gemenskapen som erhålls med andra människor. Det spelar ingen roll vem man är. Alla förenar sig i nöjet att njuta av vad de olika fågellokalerna bjuder på i fågelväg. Det är rätt så fascinerande att man ofta träffar på personer man aldrig har träffat tidigare, och

kan dela fågelskådandets glädje med. Något som är mycket viktigt är att vi fågelskådare har respekt för varandra och just för den del av fågelvärlden som den andre personen har inriktat sig på. Att forskaren respekterar kryssaren. Att kryssaren respekterar inventeraren eller ringmärkaren. Att hårdskådaren som är ute varje dag respekterar den som är ute någon gång ibland och så vidare.

NOF:s inventeringsprojekt, atlasinventeringen går i år in på slutsputten. Passa på och gör en insats för den. Kontakta Ronnie i styrelsen eller någon annan i ledningen av atlasgruppen så kan du få en egen ruta att inventera i år. Då gör du en insats för att samla in kunskap om fåglarna i Närke.

Till slut får jag önska er riktigt sköna vårmånader med många härliga fågelobservationer.

Väl mött i markerna.

Åsa Bengtsson ny i styrelsen

Åsa Bengtsson

Mitt intresse för fåglar väcktes under mitt första möte med Västerås fältbiologer i början av 80-talet. Mötet handlade om fågelflyttning och det var då jag förstod hur mycket det fanns att lära och upptäcka om fåglar. Därefter följde många turer till Asköviken och Västerås hamn för att jaga kryss och även några längre skådarresor. Jag var första gången i Närke i början av 80-talet då vi packade en Volvo Amazon full med unga skådare för att "kryssa" svarthalsad skäggdopping i Rysjön. Under dessa ungdomsår pendlade mitt intresse mellan växter och fåglar och det fanns en tid när jag kunde nästan alla artkaraktärer på Sveriges Carex-arter, men den kunskapen har jag tappat sedan dess.

När det var dags för universitetsstudier så flyttade jag till Umeå och skådade en del på Rödbacksslätten och vid Umeälvens delta. Där

Styrelsemedlemmarna från vänster: Per Karlsson Linderum, Ronnie Lindqvist, Tord Larsson, Bengt Jalsborn, Ulf Jorner, Kent Halttunen, Åsa Bengtsson, Rolf Hagström och Hans Waern. Saknas gör Håkan Carlestam Foto: Marianne Johansson

fascinerades jag över den intensiva men korta norrlandsvåren. Ena dagen var slätten fylld med tusentals fåglar och några få dagar senare fanns det bara några enstaka gäss kvar.

Jag utbildade mig till biologi- och kemilärare i Umeå och där träffade jag även min man. När utbildningen var klar flyttade vi söderut och efter ett år i Charlottenberg flyttade vi till Närke, först till Hallsberg och sedan till Örebro. Här i Örebro har vi bott på Ladugårdsängen sedan 1995 då jag fick jobb på Vivalaskolan. Numera bor jag i kollektivhuset på

Åsa

Foto: Åke Lörin

Ladugårdsängen och arbetar på Tullängsskolans teknikprogram.

Jag har tre barn som numera är tonåringar. Under småbarnsåren var det mest friluftsliv med korvgrillning, skogsströvande och pulkaåkning. Nu när mina barn är stora har jag mer tid till skådandet igen. Jag och Ami Sundén har startat en av tjejgrupperna inom NOF. Den årliga höjdpunkten är tjejgruppens övernattnings på Öby-kulle, även om det hittills inte har varit så trångt i vindskyddet. 🐦

Nya NOF medlemmar

Under året till och med 24 februari har nedanstående medlemmar registrerats. Välkomna till föreningen.

Stefan Billinger, Loggatan Örebro

Dan Dahlen, Tegelgatan Örebro

Kenth Elofsson, Rynningegatan Örebro

Anders Eriksson, Ö. Vintergatan Örebro

Ulf Eriksson, Spannlandsgatan Örebro

Birgitta Eriksson, Spannlandsgatan Örebro

Berit Kock, Surbrunnsgård Örebro

Mats Lindqvist, Noravägen Karlskoga

Per Wedholm, Barkaregatan Örebro

Jan-Åke Siljeström, Wadköpingsv. Örebro

Årsmötet 2014

Ake Lorin

Mötet hölls traditionsenligt i Vasakyrkan. Mindre traditionsenligt utsågs Erik Sjöstedt till ordförande för mötet och Lena Holm, mera traditionsenligt till sekreterare. Punkterna på dagordningen betades av i god ordning. En kortversion av verksamhetsberättelsen finns i separat artikel. Originalet finns på Hemsidan. Gamla styrelsen fick ansvarsfrihet. Val genomfördes och i de flesta fall omvaldes personer till ytterligare en mandatperiod. Styrelsen utökades med en tredje suppleant och det blev Åsa Bengtsson som invaldes. Hon presenterar sig i separat artikel. Ekonomiskt gav ett litet men ändå överskott. Mötet beslöt att bibehålla samma medlemsavgifter även för nästa år. Ett komplett protokoll från årsmötet kommer att finnas på vår hemsida.

Priset Årets Gulsparv delades ut till Olle Liljedahl. Se separat artikel i FiN.

Efter årsmötesförhandlingarna påbörjade Torbjörn Arvidson sin visning av bilder innan kaffepaus och litet minglande. Efter detta fortsatte visningen av bilderna. Motiven var främst fåglar men även miljö- och fjärlsbilder fanns med. Det är en sann njutning att beskåda hans bilder som alltid är skarpa, välexponerade och välkomponerade. Mötet var välbesökt vilket man kanske främst kan tacka Torbjörn för. 🐦

trio tryck

Tel. 019-20 74 30 • Box 1504 • 701 15 Örebro
www.triotryck.se • triotryck@triotryck.se

har bidragit till detta nummer av
Fåglar i Närke

NOF:s styrelse

Ordförande och kassör

Hans Waern, Vilebacken 45, 692 36 Kumla,
Tel. 019-58 20 18, 070-492 53 51

E-post: hans@ekonoma.se el. hans.waern@telia.com

Vice ordförande, fågelskydd, utbildning och bibliotekarie

Ulf Jorner, Måbärsvägen 11, 703 75 Örebro
Tel. 019-31 21 46, 070-661 66 55

E-post: ulf.jorner@spray.se

Sekreterare, PR-och mediagrupsansvarig

Kent Halttunen, Nygård, Norra Folkavi,
71991 Vintrosa

Tel. 070-216 11 30

E-post: kent.halttunen@tele2.se

Rolf Hagström, Exkursionsansvarig

Vreta Gård 207, 692 93 Kumla
Tel. 019-23 44 75, 076-142 17 21

E-post: rolf.hagstrom@gmail.com

Bengt Jalsborn, Lotteri- och försäljningsansvarig

Vallnäs vägen 3, 703 58 Örebro,
Tel. 019-12 70 80, 070-113 47 99

E-post: b.jalsborn@gmail.com

Ronnie Lindqvist, Rese- och inventeringsansvarig

Bertil Waldéns gata 6, 702 15 Örebro,

Tel. 019-10 23 33, 070-262 14 17

E-post: lindqvist_ronnie@hotmail.com

Per Karlsson Linderum, Resor o mediagruppen

Babelsvägen 2, 697 74 Sköllersta

Tel. 019-188414, 072-2250063

E-post: per.karlsson.linderum@orebro.se

Suppleanter

Tord Larsson Resor, exkursioner o fågelskydd.

Hagalundsvägen 39 A, 702 30 Örebro

Tel. 070-716 62 54, 019-24 62 53

E-post: info@isonine.se

Håkan Carlestam, Inomhusmöten

Engelbrektsgatan 13B, 702 12 Örebro

Tel. 070-531 14 20

E-post: carlestam@gmail.com

Åsa Bengtsson, Inomhusmöten och tjejgruppsansvarig

Loggatan 13, 70228 Örebro

Tel 073-3322031 019-333527

E-post: asa.bengtsson@orebro.se

Artracet 2014

Magnus Helleryd

Den 4 januari genomfördes NOF:s årliga vinterrace. Där gäller det att observera så många fågelarter som möjligt inom landskapet Närke mellan kl. 00.00 och 16.00. Vädret var omväxlande med några plusgrader. Det var barmark och stora delar av Hjälmarens var isfri. Totalt sågs 82 arter varav segrarna lyckades se 66 arter. Även i år valde ett lag att tävla ekologiskt, d.v.s. cyklade från startplats till målet ca tre mil.

I efterföljande tabell framgår resultaten med lagen ordnade efter placering.

Lagens sammansättning

1. **Bablar med snablar:** Hasse Molin och Per Karlsson Linderum, 66 arter
2. **Mellsa dream team:** Anders Jacobsson, och Leif Sildén, 62 arter
2. **Fyrtornet och släpvagnarna:** Andreas Sandberg, Anders Carlberg, Peter Gustafson och Håkan Persson, 62 arter
4. **Fjällrävarna:** Ola Erlandsson och Magnus Friberg, 59 arter
5. **De tre musketörerna:** Albin Lundkvist, Kjell Johansson och Per Wedholm., 55 arter
6. **Återväxten:** Ronnie Lindqvist, Åke Lorin, Jonas Blücher och Oscar Axelsson, 53 arter
7. **Team Thuvander:** Roland Thuvander, Claes Nordell och Matts Deubler, 51 arter
8. **Hedenhösarna:** Conny Hedengren, Patrik Hedengren, Sune Johansson och Berit Söderberg, 48 arter
9. **Silverrävarna:** Håkan Carlestam, Olle Liljedahl, Bernt Bergström, Benny Fredriksson och Inger Lilja, 47 arter
10. **Duvhökarna:** Lars Karlsson, Rolf Sykkinen och Ove Pettersson, 44 arter
11. **Invalidos:** Håkan Ellehammar, Håkan Nicander och Mikael Magnusson, 43 arter
11. **CO2:** Bengt Jalsborn och Kent Halttunen (tävlar i den särskilda miljöklassen), 43 arter

11. **Korsnäbbarna:** Britt-Louise Korslid och Jan Korslid, 43 arter

14. **Tjejgruppen:** Gunilla Persson, Gunilla Lageson, Anita Ahlberg och Ami Sundén, 36 arter.

Segrarnas berättelse

Hasse Molin och Per Karlsson Linderum

Regnet smattrade på bilrutan när vi satt i Hasses bil i skogarna söder om Svennevad. Vad hade vi gett oss in på? Vädret var sannerligen inte på vår sida. Skulle vår ruttändring från de två föregående åren visa sig vara ett fatalt misstag? Tidigare hade vi börjat i Brunabergen nere i Brevens bruk och vår placeringskurva pekade bara uppåt med en fjärde och en tredje plats. Några dagar innan hade vi visserligen rekat i vårt eget lilla skogsparadis men nu var det en annan situation. Tävling och stress, till råga på allt under tunga regnskyar. Lite optimism fanns dock, en chansning nere i skogarna hade gett en klävvittande kattuggla vid Västra Hjärta.

Nåväl, vi stampade och klafsade ut i tjädersko-gen vid Frismansängs naturskog. Med Hasses hund Magnus hade vi rekat in i tjäder där tidigare. Det borde vara lätt. Men tiden började gå, vi gick nästan vilse och det började ljusna. – Kabrak! Dundrande lyfte så en tupp och våra mungipor gick upp. Kungsfåglarna hade också vaknat. Vägen till bilen med GPS och en inkompetent kartläsare blev till lite förvirrat irrande i skogen. Men en flock med större och mindre korsnäbbar gled förbi och trädkrypare lockade.

Det brukar vara mycket jägare ute i skogarna så här års och vid Bavlingebäcken stod ett gäng och iakttog hur jag och Hasse visslade och gnisslade vid vägkanten. Sakerligen ett samtalsämne till kaffet. Ingen sparvuggla svarede men mesarna var det fart på. Vi fick svar från svartmes, tofsmes, entita och talltita plus de vanliga två och nötväcka.

In i bilen igen och vidare på leriga skogsvägar.

Resultattabell

Lag/Placering Antal arter	1 66	2 62	2 62	4 59	5 55	6 53	7 51	8 48	9 47	10 44	11 43	11 43	11 43	14 36
Knölsvan	X	X	X	X	X	X	X	X						X
Sångsvan	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Sådgås	X	X	X	X	X	X	X	X						X
Grågås	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kanadagås	X	X	X	X	X	X				X	X	X		X
Snatterand	X	X	X	X	X				X		X			
Gräsand	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Vigg	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Sjörre	X	X	X	X	X	X	X	X	X					X
Knipa	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Salskrake		X	X						X					X
Småskrake		X					X	X		X				
Storskrake	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Orre					X			X						
Tjäder	X				X									
Fasan			X			X	X	X			X	X		
Storskarv				X										
Smådopping	X	X	X	X	X	X			X	X	X			
Skäggdopping	X	X	X	X	X	X			X	X				
Gråhäger	X	X	X	X	X	X			X	X				
Havsörn	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Duvhök	X	X	X					X	X			X		
Sparvhök	X	X		X	X	X				X	X			
Ormvråk	X	X		X	X	X	X	X	X					X
Fjällvråk	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X
Kungsörn										X				
Tornfalk	X		X	X		X				X				
Sothöna	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X
Skrattmås	X								X					
Fiskmås	X	X	X	X	X				X					X
Gråtrut	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Havstrut	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			
Tamduva	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X
Ringduva		X												X
Turkduva	X	X	X			X	X							
Sparvuggla							X							
Kattuggla	X	X	X	X	X	X		X	X			X		X
Päruggla		X												X
Gröngöling				X		X						X		X
Spillkråka	X	X	X	X			X	X						X
St. Hackspett	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sidensvans	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Strömstare		X					X							
Gärdsmyg	X	X	X	X	X		X				X	X	X	
Rödhake	X		X	X	X	X	X	X			X			X
Koltrast	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X
Björktrast	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X		
Svarthätta		X												
Kungsfågel	X	X	X	X	X		X				X			X
Stjärtmes	X	X	X	X	X				X	X	X			X
Entita	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Talltita	X	X	X	X	X	X		X			X			
Tofsmes	X	X	X	X	X	X	X	X			X			
Svarthäls	X		X	X	X	X	X	X			X			X
Blåmes	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Talgoxe	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Nötvacka	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X		X
Trädskrypare	X	X	X	X	X		X				X	X		
Varfågel		X	X	X	X		X				X	X		X
Nötskrika	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Skata	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Nötkråka				X	X			X	X					X
Kaja	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Kråka	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Korp	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X
Stare	X	X	X	X	X	X			X	X	X			X
Gråsparv	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X
Pilfink	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Bofink	X													
Bergfink	X													
Grönfink	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Steglits	X	X		X	X						X			X
Grönsiska	X	X	X	X			X							X
Gråsiska	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Snösiska	X		X	X	X	X		X	X					

Lag/Placering Antal arter	1 66	2 62	2 62	4 59	5 55	6 53	7 51	8 48	9 47	10 44	11 43	11 43	11 43	14 36
M. Korsnåbb	X	X						X						X
St. Korsnåbb	X	X												
Domherre	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Stenknäck	X				X					X	X	X		
Snösparv			X		X	X	X		X	X	X	X		
Gulspär	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Sävsparv							X							
Ant. arter 82														
=Sedda av alla lag										=Sedd av bara ett lag				

Stjärtmesarna svarade som bruklig är på vår vissling vid Långängen. En impulskörning till Skogasjön för spillkråka gav bara domherre, inga strömstare syntes vid Lagmansbacka och inte heller fasanerna i Svennevad (där dök dock de tre vanliga kråkfåglarna upp). Snabb U-sväng vid bron i Svennevad och ut i vassen med rask En gärdsmyg surrade snabbt och irriterat och storskraken i viken lyfte förskräckt. Nu var vi ute på löst gungfly. Härifrån fick vi förlita oss på rutin (den inflyttade närkingen av oss har många rallyn i bagaget från andra landskap), tur och Svalanrapporter med ett litet inslag av punktrekningar. Hasse tankade energidryck och vi smaskade i oss smörgåsar och pizzarester medan vi susade genom Pålsboda (tamduva) och sedan österut på stora vägen mot södra Hjälmarén. Både fjällvråk och ormvråk hängdes in *en route* och en tvärbromsning alldeles innan Odensbacken resulterade i succé. Vi lyckades se en siskflock från bilen och väl parkerade kunde vi tuba åtminstone två snösiskor i den stora gråsiskeflocken. Att Sugman fyllde 25 år kunde väl fler än vi konstatera på vägen ut mot Lappe!

Vid småbåtshamnen i Lappe hade Hasse trillat omkull under vårt första rally, så där var vi extra försiktiga och det lönade sig. Magnus och Ola var redan där men var inte direkt meddelsamma, precis som det brukar vara på rallyn. Vi stannade lite extra och fler arter trillade in. Vår artlista utökades med vigg, knipa, skäggdopping, gråhäger, fiskmås, gråtrut, havstrut, större hackspett, nötskrika och steglits. Vi hittade också en ensam skrattnås ute på Hjälmarén och den långstannande sjöörrehonan låg mycket nära. Hasse fick minsann sig ett kryss!

Knölsvan sågs från bilen på återfärden väs-

Har sitter några av deltagarna på årets race: Fr. v. I rullstol Håkan Ellehammar med sin assistent på h.sida, Håkan Nicander och Mikael Magnusson. Vidare utefter väggen Ola Erlandsson och Magnus Friberg som begrundar resultatet? Längst t.h.vid skjortärmen sitter Patrik Hedengren. I soffan sitter Beny Fredriksson, Håkan Carlestam, och Olle Liljedahl i röd tröja. Bakom bordet Inger Lilja, Bernt Bergström och Britt-Louise Korslid.

terut. Vi stannade till intill viken vid Sugmanskylten och spanade efter salskrake. Direkt hördes en rödhake, snacka om flyt. Tyvärr missade jag duvhöken som seglade genom skogen. Frustrerande värre! Vid Dimbobaden utökades listan med sångsvan och gräsand. Ute i viken kom en synnerligen elegant havsörn och fångade lika stilfullt en stor fisk som den svalde glupskt i flykten, coolt!

Ett stopp vid Hampetorp gav inget nytt. Vart-hän nu då? Vi beslutades oss för Resta och tornfalken, vilken vi hittade flygande efter en stunds letande. En stor flock siden-svansar drog förbi, en ofta lite svår rallyart och gulsparvar lockade över fälten. Snabbt relokaliserade vi oss till Åssön där vi mötte Ove Petterssons lag och kunde konstatera att inga salskrakar var i sikte. Surt värre! Men vi fick höra en spillkråka ropa över

skogarna i söder. Alltid något.

Mot Kvismaren och Husön där pilfink blev ny rallyart, men ingen skogsduva eller någon rolig fink. Apropos finkar saknade vi grönfink och vi fick in den vid Öby kulle där det fanns en stor flock. På fälten vid gömslet intill Hammarmaden hade vi ytterligare en gråsiskeflock med några snösiskor men rallymässigt var det mest värdefullt med två gäsarter på Hammarmaden i form av

grågås och sädgås.

Färden gick vidare över Västra rakan utan någon varfågel och hem till kvarteren i Sköllesta, där vi faktiskt hade rekat. Grönsiskorna var där de brukade och efter att hört ett kort pixande hittade vi stenknäcken också. Full fart till häcken med gråsparvar. Där lyfte alla duvorna för en sparvhök. Fyra nya arter i Sköllesta, nu rullade det verkligen!

Nästa stopp var dammarna i Kumla där en

Artgenomgången leds av Håkan Persson t.v. och Anders Carlberg. Personer som ej angetts på fotot ovan är t.v. om Håkan: Bengt Jalborn, och t.h. om Anders sitter Leif Sildén och Anders Jacobsson. Nedre i h. kanten syns Amy Sunden.

trevlig dam upplyste oss om var sothönsen och smådoppingen låg och dessa kryssades snabbt av. Innan rallyt hade vi läst i Svalan om en bergfink någonstans på Idrottsgatan. Vi knappade in gatan på GPS:n och chansade. Vid första stoppet på gatan fick vi äntligen in björktrast och minsann en bofink. Tung rally-art som inte rapporterats där alls. Men bergfinken då? Vi åkte norrut på gatan förbi fotbollsplanen. Vid sista huset satt en flock finkar uppe i ett träd och där var den. Det blev nu läge för en jublande Jurgen-Klopp-gest!

Turkduva blev nästa art på en matning i Marieberg som vi rekat in. Därefter till universitet i hopp om bändelkorsnåbbar men den stora folksamlingen där kunde upplysa att de inte var på plats. Fullt ös till tornet vid Näsbyängen där det var ännu mera folk. Det första jag fick in i tuben var snatterandshannen och när Hasse skulle titta såg han också staren. Lysande utdelning och vi var ur tornet på rekordtid.

Nu chansade vi på Rynningeviken men det blev dagens bottenapp. Ingen snösparv, ingen varfågel och inget nytt. Bara slösad tid. Och ännu ingen koltrast. Det är en art vi slitit med tidigare på rallyn och jag har varit med om rallyn i Dalsland och Värmland när man missat den. Det var inte mycket tid kvar och det började faktiskt bli smått mörkt ute. Oset blev vårt sista stopp. Från reningsverket gick vi ut till tornet och äntligen hördes vår neme-sis, koltrasten, locka. Nu kunde vi slappna av. Ingen skamart kvar. Vi kändes oss faktiskt ganska nöjda. Kanadagässen hittades från tornet och en duvhök som jagade över ängarna reparerade mitt misstag vid "Sugmans-vik".

Under de flesta rallyn jag kört har vi aldrig räknat antalet arter förrän precis innan mål-gång. Vi kände oss faktiskt ganska tillfreds med dagen och en lätt optimistisk känsla in-fann sig när jag prickade av kryssen och lis-tan bara växte och växte tills den slutade på 66 arter.

Summeringen på Gröna grodan efter hamburgare med läsk blev för oss en smått surrealis-tisk upplevelse där lag efter lag föll bort när

artantalet steg och steg under tävlingsledarens genomgång. Vi vann! 🐦

Många bonusarter från cykelsadeln

Kent Halttunen

- Det regnar, det sa inte SMHI något om, sa jag till Bengt när vi stod vid Vattenverket i Örebro.

- Inte bra, mumlade han tillbaka.

- Vad ska vi göra? sa jag.

Inte kul att börja med att bli dyngsur, och sedan vara blöt resten av dagen, tänkte jag in-ombords och ångrade att vi hade valt att cykla på Artracet.

Efter en dryg halvtimme under skärmtaket och mörkret struntade vi i allt skvalande och gick till fots till Krogstugan i Karlslund. Kan-ske skulle det åtminstone ge något i fågelväg, och det gick trots allt att stå under ett litet tak även där och kryssa några arter.

Det blev napp direkt i skumrasket. Några fa-saner flydde bort, vi prickade av de vanliga mesarna och sparvarna och lyckades se en trädkryp-are. Någon utlovad rödhake dök dock aldrig upp vid fågelbordet.

- Vi går upp mot dammluckorna och ser om vi kan få syn på strömstaren, sa Bengt.

Regnet var något mindre ihärdigt och när det ljusnade allt mer, kändes det inte lika illa som i mörkret. Men någon strömstare hittade vi inte.

- Kolla där, nötkråkan!

Lite flax ska man ha och dessutom fick vi en stenknäck i en asptopp. Det började arta sig.

Regnet avtog och vi satte oss på cyklarna för att ta oss in mot stan. Vi hade redan på förväg bestämt oss för att bara cykla runt i Örebro och plocka de arter som var möjliga.

I Adolfsberg hittade vi bland annat tamduva, björktrast, grönfink och steglits.

Regnet avtog och vår optimism tilltog, vi hade

Kent Halttunen och Bengt Jalsborn cyklade på årets Artrace

Foto: Johan Ahlén.

ju redan fått in några bonusarter.

Vi cyklade förbi Lugnets idrottsplats och prickade av kattugglan. I Sörbyängen hoppades vi på både gråsiska och snösiska. Men icke, istället blev det gråtrut och sidensvans.

Nu hade regnet upphört helt och det kändes härligt att cykla fram genom stadens utkanter. Ett första försök vid Örebro universitet gav ingen bändelkorsnäbb. Vi fortsatte mot Oset och prickade in snatterand, kanadagås och grågås.

- Det här kan bli riktigt bra, utbrast Bengt.

Vid Ormesta holme hade vi lite tur. Där stod Lennart Eriksson och Johan Ahlén med en tubkikare. Med deras hjälp prickade vi av sångsvan, havsörn och storskrake. Och så fick vi tips om stjärtmes vid Rosenbergsstugan och

talltita vid Gubbbhyllan.

Stjärtmesarna kom fram på en gång, talltitan lyste med sig frånvaror.

Vi fortsatte mot Rynningeviken, noterade en duvhök på vägen. Vid Rävgången stod fler skådare och vi prickade in både varfågel, snösparv och vigg.

- Nu har vi flyt, sa Bengt. Vi hade redan slagit förra årets vilket var vårt mål.

Cykelturen fortsatte mot Venastugan där vi såg gråsiskor och nötskrika.

Men vi var inte nöjda, det blev ett raskt trampande till universitetet igen: sparvhök och stare på vägen. Där träffade vi på många som deltog i Artracet, och alla väntade på att bändelkorsnäbbarna skulle dyka upp bland rönnbärsträden.

Under en kort stund övervägde vi att cykla upp till Brickeberg för att få svartmes, talltita och kanske tofsmes. Ett telefonsamtal till Marianne Johansson slog bort de tankarna, alla fåglar var försvunna vid hennes fågelbord, det var sent på dagen.

Nåja, vi lyckades pricka av 43 arter, åtta bättre än förra årets Artrace, även det på cykel.

Vid samlingen på Gröna Grodan var vi nöjda: ett bra resultat, en härlig dag trots det inledande regnet och ännu en gång insikten om att man upplever mycket från en cykel. 🐦

Märkplats Venan

Ringmärkningen i naturreservatet Oset-Rynningeviken 2013

Text och bild Leif Sandgren

Åren går, nu är 35:e verksamhetsåret på Venan avklarad. 35 år! Måste tänka efter. 35 trev-

liga år med många möten med människor och fåglar. I och med årets märkning ligger totalsiffran på 44 430 fåglar av 126 arter. Vi närmar oss alltså 50 000 märkta fåglar. Med den takt om 1 300-1 400 per år, där vi tycks ha etablerat oss, kan vi nå den milstolpen 2017. Får se om det håller. Vi fortsätter oförtröttligt vidare. Hoppas jag själv i alla fall.

Årets total hamnade på 1344 märkta. Medelvärdet för de fem senaste åren är 1444, vilket är en halvering av toppåren kring sekelskiftet. Möjligen har arbetsinsatsen minskat, även om vi försöker hålla samma nätplatser och samma antal fångstdagar år efter år. Men vi tycker oss ha märkt att fåglarna inte rör sig lika mycket i Diket som de gjorde förr. Inte heller rastade under 2013 något större antal trastar i Buskaget. Där som det brukar krylla av trastar under bärssäsongen i september-oktober! Vad det berodde på kan man fråga sig. Jodå, bär fanns det i överflöd.

Våren och projektarterna

Som tidigare började vi vårsäsongen med att kartlägga reviren för mindre hackspett och litet senare att följa upp hur trastsångare, kärr-, flod- och gräshoppssångare återkommer och besätter sina revir. Lennart Eriksson gör här en helt enastående insats både i fält och hemma i stugvärmen. Där, inomhus, sammanställer han under regniga dagar och vintriga kvällar alla hittade revir, samt märkningar och kontroller i diagram - eller tabellform. Förmärkligt! Vi (förlåt, Lennart alltså) har täckt upp 20 år bakåt i tiden. Inte illa!

Mindre hackspett. Två häckningar konstaterades. Bo i en hög björk vid Gröna bron samt utflugna, tiggande ungar på Högen i Oset. Ett par höll dessutom till i Strandskogen men något bo hittades inte. Toppåren för den arten

Bergfink. hane i vinterdräkt, dock inte den som hamnade i Belgien, det var ju en hona

hänför sig till 10-talet år bakåt i tiden, när som högst 9 par fanns i området.

Flodsångare. I Oset höll fyra hanar revir i området Högen-Cementtrännan-Snötippet. Alla fyra blev märkta. Även på Venan fanns fyra sjungande hanar. Av dessa blev tre märkta, den 4:e gäckade en trägen fågelfångare som efter flera försök, ändå kände sig överlistad och var tvungen att ge upp. Nästa år kanske! Nio nymärkningar är toppnotering över alla år. Tidigare topp har varit sex märkta. Dock måste jag erkänna att två av årets märkningar inte är gjorda i det ordinarie verksamhetsområdet Oset-Rynningeviken. Ivriga och arbetsamma märkare går inte alltid hålla i strama tyglar.

Trastsångare. Till våra tidigare 100 märkta trastsångare kunde vi i år lägga ytterligare sju fåglar. Egna kontroller stannade vid två. Hanen med färgkod H8-12 märkt vid Rävängens 15 maj 2012 och hane H-7 märkt vid Stentornet 6 augusti 2011. Dessutom en från en främmande kontroll, nämligen en hane märkt vid Kvismaren 4 juni 2010.

Kärrsångare. Årets antal uppgick till 17 märkta och sammanlagt summerar vi nu till 175 färgmärkta fåglar (ånyo med Lennart som engagerad märkare). Arten har visat sig vara mycket ortstrogen. Totalt har nämligen 70 individer, eller 40 %, kommit tillbaka och kontrollerats vid 121 tillfällen, ett år eller mer efter märkningen.

Häckningar av kärrsångare 2013
där hanen var färgmärkt:

H-91 med föda åt ungar som just lämnat boet

V-23 och V-B3 föda åt ungar, honan förblir omärkt

V-52 föda åt ungar, honan blir ringmärkt

V-41 och V-42 föda åt ungar, honan förblir omärkt

Till projektarter räknar vi också **pungmes**. Arten lever här på den nordliga gränsen av sitt utbredningsområde och har det gått illa

för dem i övervintringsområdet i Frankrike, lär vi märka av det hos oss. Av just den arten gjordes det flera observationer mellan 30 april och 5 juli. En färgmärkt hane byggde ett han-näste i Oset. Den visade sig vara märkt i Norrköping av Juhani Vuorinen i juni 2011. Den hanen finns också rapporterad tillsammans med en hona, men ”det sa inte klick” så någon häckning blev det inte. Hon drog väl. Till Norrköping och Juhani kanske.

Uppföljning och märkning av boungar av talgoxe, blåmes och svartvit flugsnappare har fortsatt. Tyvärr med nedslående resultat. Även

Tabell över ringmärkning åren 1979 till 2013

Art	Antal ringmärkta			Åter-fynd
	1979-12	2013	1979-13	
Skäggdopping	1	0	1	
Rördrom	1	0	1	
Knölsvan	6	1	7	
Grågås	36	0	36	7
Kanadagås + 1 hybrid	44	0	44	3
Kricka	2	0	2	
Gräsand	5	0	5	
Brun kärrhök	22	0	22	
Duvhök	2	0	2	
Sparvhök	5	0	5	
Tornfalk	10	0	10	1
Vattenrall	4	0	4	
Kornknarr	3	0	3	
Söthöna	1	0	1	
Rörhöna	1	0	1	
Strandskata	5	0	5	
Mindre strandpipare	154	0	154	1
Större strandpipare	6	0	6	
Tofsvipa	8	0	8	
Småsnäppa	27	0	27	
Spovsnäppa	2	0	2	
Kärnsnäppa	17	0	17	
Brushane	10	0	10	
Dvärgbeckasin	5	0	5	
Enkelbeckasin	15	0	15	
Morkulla	1	0	1	
Myrspov	1	0	1	
Skogssnäppa	3	0	3	
Grönbenä	30	0	30	
Drillsnäppa	5	0	5	
Skrattmås	2616	0	2616	127
Fiskmås	3	0	3	
Grätrut	30	0	30	1
Havstrut	3	0	3	1
Fisktärna	15	0	15	
Ringduva	3	0	3	
Turkduva	1	0	1	1
Kattuggla	2	0	2	
Sparvuggla	2	0	2	
Päruggla	1	0	1	
Tornseglare	9	0	9	
Göktyta	55	1	56	1
Gräspett	1	0	1	
Gröngöling	5	0	5	
Spillkråka	1	0	1	
Större hackspett	35	2	37	1
Mindre hackspett	31	0	31	
Trädlärka	3	0	3	
Sånglärka	10	0	10	
Ladusvala	80	0	80	

Art	Antal ringmärkta			Åter-fynd
	1979-12	2013	1979-13	
Trädpiplärka	2377	2	2379	
Ångspiplärka	197	1	198	
Rödstrupig pipplärka	1	0	1	
Gulärta	148	0	148	2
Sädesärta	233	0	233	
Sidensvans	31	0	31	
Gårdsmyg	262	16	262	1
Järnsparv	2002	116	2118	9
Rödhake	1344	57	1401	2
Näktergal	173	2	175	3
Blåhake	390	14	404	3
Rödstart	74	0	74	
Buskskvätta	235	1	236	
Stenskvätta	43	0	43	
Koltrast	338	5	343	1
Björktrast	63	0	63	
Talltrast	315	9	324	2
Rödvingetrast	283	0	283	
Gräshoppsång	84	1	85	
Flodsångare	25	9	34	2
Vassångare	3	0	3	
Sävsångare	2379	79	2458	31
Busksångare	11	1	12	1
Kärnsångare	363	17	380	2
Rörsångare	3618	99	3717	47
Trastsångare	100	7	107	5
Härmsångare	67	0	67	
Hörsångare	14	0	14	
Ärtsångare	217	12	229	
Törnsångare	561	20	581	
Trädgårdssång	737	25	762	1
Svarthätta	984	60	1044	3
Lundsångare	1	0	1	
Grönsångare	46	0	46	
Gransångare	145	20	165	
Lövsångare	5855	90	5945	15
Kungsfågel	691	19	710	
Grå flug	81	1	82	
Mindre flug	1	0	1	
Svartvit flug	860	15	875	
Skäggmes	73	1	74	1
Stjärtnes	270	22	292	4
Entita	148	5	153	
Tallita	98	4	102	
Tofsmes	8	0	8	
Svartmes	259	7	266	
Blåmes	3944	154	4098	5
Talgoxe	2701	103	2804	4
Nötväcka	118	2	120	
Trädskrypare	100	2	102	
Pungmes	102	0	102	15
Törnskata	429	9	438	1
Varfågel	6	0	6	
Rödhuvad törn.	1	0	1	
Nötskrika	25	1	26	
Skata	6	0	6	
Kråka	1	0	1	
Nötkråka	1	0	1	
Stare	309	0	309	1
Pilfink	155	37	192	
Bofink	324	17	341	
Bergfink	93	2	95	1
Grönfink	274	11	285	
Steglits	49	7	56	
Grönsiska	671	15	686	3
Hämpling	67	0	67	1
Gråsiska	381	133	514	2
Snösiska	1	0	1	
Rosenfink	95	0	95	1
Domherre	464	1	465	2
Stenknäck	15	0	15	
Snöspärr	2	0	2	
Gulspärr	480	14	494	2
Ortolansparv	2	0	2	
Videsparv	1	0	1	
Sävsparv	2594	95	2689	19
Summa	43086	1344	44430	336
Antal arter	126	50	126	42

Bobyggande pungmeshane

i år har mård varit framme och ”rört om” i några holkar. Ja, rört om är nog rätt uttryck. När mården varit där, är det en enda röra i holken - äggskal, någon död unge, ibland en död förälder. Bomaterial på marken nedanför holken skvallrar om vad som hänt. Att mårdsäkra holkarna hjälper inte alltid, det händer till och med att locket eller någon av sidorna rivs bort. Jaja, dåliga holkar? Måste skrota några!

Sommaren-hösten

Den egentliga märkningssäsongen startade som tidigare år i början av juli. På Venan med de fasta nätplatserna i Buskaget och Diket, vid Stentornet i vassen utanför vägen och vid Näsbybäcken i Oset, det senaste tillskottet av nätplatser vilket Per Wedholm startade förra året.

Totalt blev 1344 fåglar av 50 arter märkta. Vi fick inte någon ny märkart i år, 2013, men det finns en del fångster som tål att nämnas. Som kuriosa om inte annat. Till att börja med en knölsvanhona av det par som häckade alldeles bakom Rävångsstugan. Togs med håv på Strandpromenaden 16 juli. Av? Ja, just det! Av gärdsmyg blev 16 fångade i år. Varierar stort mellan olika år. Sedan år 2000 är toppnoteringen 34 (år 2001), bottennoteringen ligger på två märkta (år 2011).

Gråsiska hade ett bra år, 133 märkta höjer to-

talsumman med 35 %.

Men vad händer med blåhaken? Har det bättrat sig från de senaste 10 åren när årstotalen knappt kom över 10 märkta? Njaa, 14 märkta var inget att skryta med om man jämför med fem år kring sekelskiftet. Åren 1998-2002 gav 223 blåhakar, med medeltalet 45 och toppnotering 92 (år 2001). De blåhakar som flyttar här förbi om hösten är på väg österut, vilket många svenska och norska återfynd visar. Vi har från Venan tre återfynd/kontroller från våra

märkningar av den arten. En ung hane märkt på Venan i september samma år, fanns i Kotka i Finland 10 dagar senare. En annan ung hane från september 1998 kontrollerades på sin häckplats i Vest-Agder i Norge i maj 1999. Den tredje märkta och kontrollerade blåhaken var en gammal hona märkt på Venan i september 2000, kontrollerad på Landsort i Södermanland i maj 2001. På väg tillbaka kan man tänka. Dessa tre bildar en tämligen rak linje från södra Norge och österut. *Svensk Fågel-taxering säger* att den svenska populationen av häckande blåhakar varit någorlunda stabil under senare år. För rastande blåhakar i Mellan- och Sydsverige är däremot uppfattningen att trenden är nedåtgående. Det verkar således vara de sydliga populationerna som i första hand drabbas av minskning, kanske främst i södra Norge.

Återfynd och kontroller

Från Ringmärkningscentralen har det under 2013 kommit drygt 20 återfynd eller kontroller. Flera är inte direkt purfärska, några centraler ute i Europa släpar ordentligt efter med sin rapportering. Bland återfynden uppmärksammar man bl.a. bergfink som ny återfyndsart. Den fågeln, märkt som ung hona i oktober 2010, kontrollerades av ringmärkare i Antwerpen, Belgien, i november 2012.

Skrattmåsar fortsätter att höra av sig. Pappers-

vägen vill säga. Och det trots att vi inte märkt några skrattmåsar sedan 2010. Sammanlagt har vi nu 127 skrattmåsar som återfunnits, de flesta i övervintringsområdet kring Engelska kanalen. Ringnumret för en skrattmås märkt i juni 2005 har i Holland lästs av med kikare under fem olika år, senast i februari 2013. I mars var den på väg norrut inför häckningssäsongen och avlästes i Göteborgstrakten. Den var på väg till Oset, skulle det visa sig! Där hittade nämligen Lennart den i juni. Ännu en skrattmås har genererat ett flertal avläsningar. En fågel märkt på Rävångsmaden redan 2001 har lästs av inte mindre än 13 gånger. Samtliga gånger i Holland. År 2011 var ringen så sliten, att ringnumret inte gick att läsa av. Den infångades 29 januari, ringnumret togs fram med syrabehandling och ny ring sattes på.

Av fåglar märkta i Sverige har vi fått två trast-sångare och en rörsångare märkta vid Kvismare Fågelstation.

Vi har å andra sidan ”skickat” iväg fåglar till Torhamn (sävångare), Nidingen (rörsångare), Roxen (rörsångare), Falsterbo (lövsångare) och Schweiz (grönsiska). Extra glädjande är den pungmes märkt vid Norra vassen på Venan i maj 2011 som med hjälp av färgringar kunde läsas av i Kristianstad i maj 2012.

För att inte nämna den grågås som märktes nära Hudiksvall i Hälsingland redan 1986. Den var med i Den stora gässflytten från Stora Holmen till Rävången juni 2001. Flytten gjordes sedan många parkbesökare klagat på all nedsmutsning (eller för att tala klarspråk: det var en massa gåsskit på gräsmattan). Den har sedan blivit Rävången trogen och kunnat avläsas under flera säsonger.

Näsbybäcken levererade sitt första

Blåhake

återfynd. En ung svarthättehona märkt av Per i augusti slutade sina dagar mot en glasruta i Hallsberg 10 dagar senare.

Av fåglar märkta ute i Europa noterar vi två sävsparvar från Spanien och den rörsångare från Portugal som blev omnämnd i FiN 1/2011 (då hade fortfarande ingen rapport dykt upp). Märkt i Beira Litoral augusti 2009 fångades den senare i juli 2010 vid Rävången, 333 dagar efteråt och 2696 km länge norrut. Den fångades för övrigt samtidigt som en rörsångare från Norge. I samma nät!

Till sist

Vår-försommar-knoppningstider! Den bästa av tider. Carpe Diem! 🐦

Trastsångare

Verksamhetsberättelsen i kortform

Kent Halttunen

Under året har Närkes Ornitologiska Förening, NOF, på många sätt utvecklats. Hela 1 592 personer har deltagit på någon av föreningens aktiviteter, nära hälften av dessa har varit kvinnor. En del nya aktiviteter har kommit igång och varit lyckade: ugglelyssnarvecka, helguidning vid Tysslingen under svanrasten och höstaktiviteten EuroBird Watch. Föreningens fågelskyddsarbete har utvecklats och numera är föreningen en självklar remissinsats. Den omfattande Atlasinventeringen har tagit några rejäla kliv framåt, många rutor har blivit bra inventerade under året. Föreningens inomhusmöten i Vasakyrkan har varit mycket välbesökta, antalet exkursioner har utökats och har samlat många deltagare. Resorna, både inom och utanför Sverige, har varit mycket populära. Föreningen har startat en ekoskådartävling och en fågelskyddsfond. Under året har föreningens PR-verksamhet blivit stadigt bättre: ny hemsida, nya artlistor, ny värvarbroschyr, guidevästar, kepsar och Facebookgrupp. Det här sammantaget gör att föreningens verksamhet syns bättre på många olika plattformar. Föreningen hade vid årets slut 520 medlemmar. Ekonomi är god; trots en rad investeringar i bland annat PR-material, så blir det ett litet överskott för 2013.

Föreningen har arrangerat sju **inomhusmöten** med bildvisningar i Vasakyrkan i Örebro med varierade fågelteman: Fiji, Öland, Stockholm, Skåne, Indien, Spanien och svenska fjällen. Totalt har

560 personer kommit till våra inomhusmöten. Dessutom arrangerade NOF en filmvisning på Roxy av filmen "The Big Year", den lockade 104 personer.

Under året har NOF arrangerat en rad olika **exkursioner** till bland annat Oset, Tysslingen, Garphyttans nationalpark, Klåvudden, Kilsbergen, Yxnäset, Stadsparken och Hjälmarskanten. Närmare 500 personer har hängt med på dessa exkursioner.

NOF har under 2013 deltagit i flera **nationella fågelarrangemang**: Vinterfåglar inpå knuten, Örnräkning, Fågeltornskampen och EuroBird Watch. Dessutom har föreningen arrangerat Räva-Hänget. Totalt har dessa arrangemang lockat över 300 personer.

I samband med **svanrasten i Tysslingen** ordnade NOF guidningar varje helg. Dessutom räknades sångsvanarna varje dag under 37 dagar då svanrasten pågick. Det här har uppskattats av tusentals besökare.

Nytt för i år var en hel vecka med **ugglelyssningar**. De sex olika exkursionerna under veckan i olika delar av landskapet lockade närmare 100 personer.

NOF ordnade **tre längre resor**: Spanien, Falsterbo, Hönö och Öland. Totalt 52 personer deltog på de uppskattade resorna.

Närkes Ornitologiska Förenings olika arrangemang har lockat över 1 500 personer under året. Den här bilden är från ett arrangemang på Pers Hög i oktober. Foto: Rolf Hagström

Ungdomsgruppen inom NOF har haft ett gediget program under hela året med exkursioner, resor och teorilektioner.

De **två tjejrupperna** inom NOF har hållit igång under hela året och haft ett stort utbud av exkursioner och andra aktiviteter.

Fågelskyddsarbetet inom föreningen har blivit allt viktigare. En arbetsgrupp har bildats för att kunna bli ännu bättre i att skriva bland annat remissvar vid större förändringar av naturen.

Under året har den viktiga **Atlasinventeringen** tagit ytterligare kliv framåt. En arbetsgrupp stödjer de över 50 personer som inventerar landskapet.

Utbildningarna har blivit fler. Vid sidan av nybörjarcirkeln har det arrangerats en guide-

utbildning och utbildningar i hur man hanterar Artportalen/Svalan.

Föreningens **PR-material** har utvecklats under året. Vid sidan av den gedigna tidskriften Fåglar i Närke har NOF kommit igång med en ny hemsida och en Facebookgrupp. Föreningen har låtit trycka upp nya artlistor, värvarbrochyrer, fixat fram guidevästar och kepsar.

Övrigt. Under året har NOF startat en ekoskådningsstävling, inrättat en fågelskyddsfond (Årets gulspärr), medverkat i Märkplats Vennan, jobbat i Fågelakuten, verkat i Regionala rapportkommittén och varit med och arrangerat årsmötet för Sveriges Ornitologiska Förening.

Vill du läsa verksamhetsberättelsen i sin helhet, går du in på NOF:s hemsida: www.sofnet.org/nofnet 🐦

Runde - Norges sydligaste fågelberg

Leif Sandgren

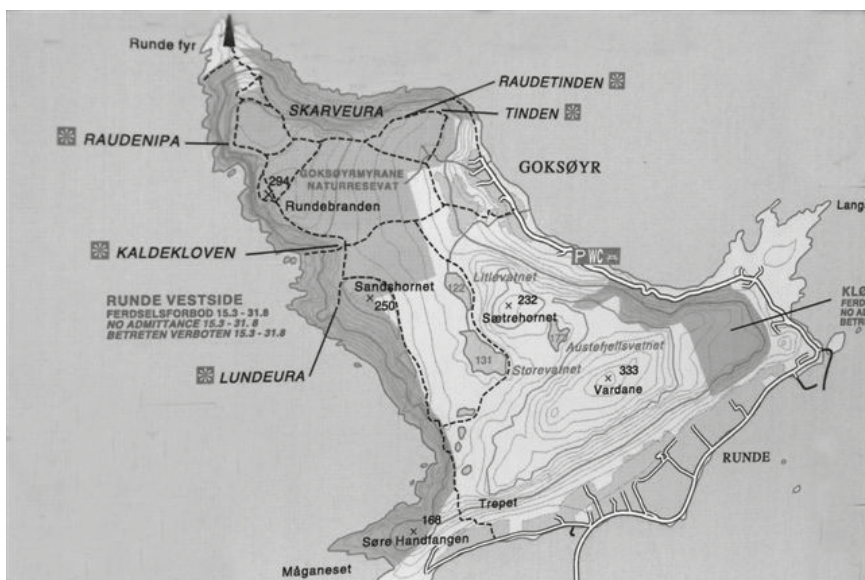
För många fågelmänniskor är Runde, eller Rundoy på norsk, ett välkänt begrepp. Jag har dock själv en känsla av att inte särskilt många åker dit fast det är både nära och enkelt för oss i Mellansverige. För mig har det länge varit nästan ett sän't där måste. (Ja, ni vet som man kan känna ibland). Jag har varit vid flera fina fågelberg längre norrut i Norge, och även Island, men det här är ju så nära. Och

så enkelt att nå!

Jag hoppas läsaren kan bli inspirerad av min berättelse!

Några fakta om Ön Runde

En liten ö utanför Ålesund, alltså i höjd med Tännäs-Funäsdalen på den svenska sidan. Ön

Adult havssula

Foto: Torbjörn Lorin

är verkligen liten och som namnet säger är den också rund. 4,5 km i ena riktningen, 3 km i den andra, men ändå 330 meter över havsytan. Runde ligger i en biologiskt sett mycket produktiv del av Nordatlanten och det är förstås det som resulterat i den fantastiska fågeltillgången. Här finns mat i överflöd för de vuxna fåglarna att föda upp sina ungar med. Man har beräknat att 500 000 till 700 000 fåglar finns häckande på ön, de flesta på de branta klipporna åt väster.

Runde har en bofast befolkning om ca 80 personer, de i södra delen kallas 'rundare' och de

Häckande tretåiga måsar

Foto: Torbjörn Lorin

på andra sidan 'nordare'. På norra kanten, vid vägs ände, finns nämligen ett litet samhälle, eller mer en samling hus kanske. Dit tar man sig för att därifrån vandra upp till toppen och så att säga titta på alla lunnar, tretåar, sulor, toppskarvar och tor-dar uppifrån. Eller att njuta av storlabbar kretsande över ens huvud.

Hört talas om Rundeskatten?

I Runde samhälle på södra sidan av ön finns Miljösen-ter med forskningsverksam-

het, trevligt matställe, utställningar och även logimöjligheter. Under våren är det öppet bara på söndagar men under sommaren alla dagar.

Men så var det här om Rundeskatten: I januari 1725 lämnade fartyget Akerendam sin hamn i Texel, Holland, med destination Indonesien. I lasten fanns guld- och silvermynt för inköp av bl.a. kryddor. Väl ute på Nordatlanten råkade fartyget ut för en svår storm och fartyget drev norrut. Det grundstötte utanför Runde och hela besättningen om 200 man gick förlorad. På sommaren det året kunde befolkningen på ön bärga en del lådor, bl.a.

med mynt, som flutit iland men vraket hittades aldrig. Då! 1972 hände något. Då hittade tre dykare, två var svenskar, en mängd mynt i bottenvegetation. Vraket var funnet!

Året därpå undersöktes platsen närmare av Bergen Sjöfartsmuseum. Man fann då 500 kg guld- och silvermynt, totalt närmare 57 000 st. varav 6 600 var i rent guld. De flesta var i Holländska Dukat präglade 1724. Upphittarna fick behålla 2/3 av skatten

som såldes till olika samlare, holländska dukater från den tiden är mycket sällsynta och be-
tingar ett högt pris.

Men alltså: allt detta kan man
både läsa om och se på Runde
Miljöcenter

Vägen dit

Vi, Ingalill och jag, var där i slutet av juli 2012. Efter tips från NOF-arna Bergelin (som också är vår son Eriks svärföräldrar) åkte vi längs Gudbrandsdalen med övernattnings i Lom. Färden skulle sedan gå vidare förbi Otta, Grötli, Geiranger, genom Trollstigen och fram till Åndalsnes. Därefter ett par färjeturer fram till målet, Rundøy.

Gudbrandsdalen är en av de stora dalgångarna på det norska Östlandet. Dalen börjar ungefär vid Lillehammer och sträcker sig mer än 200 km först längs Mjøsa och sedan västerut mot kusten. Vackert så det tar andan ur en! I **Lom** finns två mycket sevärda 'måsten'. Stavkyrkan från 1100-talet är en av de mest välbevarade av de 24 norska stavkyrkorna och så Fossheim Steinsenter. Jag säger bara OJ! Måste vara nå't även för en viss litet yngre Lorinare. Fast han har nog varit där mer än en gång förstås. Här fanns mineraler och fossiler från jordens alla hörn men också massor med smycken och souvenirer i norska bergarter.

Och **Geirangerfjorden!** Med sina 16 km sägs den vara själva miraklet bland Norges fjordar med majestätiska, snöklädda toppar, vackra och vilda vattenfall, grönskande berg och ett djupblått hav. Geiranger långt därnere och på ett grönskimrande vatten ett av Hurtigrutens fartyg på väg utåt, kanske på väg till Lofoten. T.o.m. I boken "1000 Places to see before you Die" finns Geirangerfjorden beskriven.

Lunnefåglar

Foto: Torbjörn Lorin

Däremot missade författaren tyvärr **Trollstigen** när hon skrev boken! Det är en av Norges mest besökta sevärdheter med sin serpentin-
väg i det dramatiska berglandskapet. Vatten-
fallet **Stigfossen** forsar ner längs bergssidorna mot den ljuvliga Isterdalen. Hur kan husvagnar mötas där? Och hur gör den som kommer nerifrån?

Framme i Runde

Vi kom fram på kvällen, det började skymma och det blev dags att hitta någonstans att bo över natten, ja, det var väl i senaste laget förstås att greja det så sent, men det brukar lösa sig. Så även denna gång. Efter ett par telefonsamtal från en campingplats lyckades vi titta oss till ett rum på Christineborg Kysthotell og Kurssenter på öns östra udde. Titta och

tigga? Vi råkade visst säga att alternativet var att två skröpliga pensionärer skulle få övernatta i en alldeles för liten bil. Det kanske var det som tog skruv! Ägarna hade inte tänkt ha några nattgäster då eftersom de skulle förbereda ett stort kursarrangemang nästa dag, men vi lät väl så bedjande att de gjorde ett undantag. Det blev SÅÅÅ BRA. Redan vid receptionen kände man sig hemma, värden satt uppe och väntade och han och alla 'uppstoppade' fåglar på spiselkransen hälsade oss välkomna. Och just då kröp solen ner i havet. Vad mer fanns att önska?

Om du nu tänker åka till Rundöy, lägg namnet Christineborg på minnet!

Till frukost njöt vi av utsikten över ett blånande hav, lilla hamnen vid vägs ände och med fågelklipporna längre åt vänster.

Möt fåglarna!

Promenaden upp till toppen och bort till "Fuglefjell" är både lång, brant och mödosam (nåja, allt är relativt förstås) men värd all möda. Gå tvärs över ön till den västra sidan när du närmar dig toppen! Storlabbar vaktade över oss,

varnande för de svenska inkräktarna. Och var inte det där vinterhämplingar? Ängspioplärkor följde oss upp. I branten lunnefåglar i tusental, havssulor många fler, för att inte tala om alla tretåiga måsar. Några tordmular. Havsörn längre bort åt norr.

Vi hade bokat en tvåtimmars båttur för att komma på utsidan nedanför klipporna. En jättefin tur med skepparen Björn som både informativ och kunnig guide. Närobsar av tobis- och sillgrisslor, havssulor flygande längs branten, stora mängder av unga lunnar på vattnet. Gott om toppskarvar och stormfåglar. Tretåmåsar många tusen. Deras låte ekade runt oss. Denna vackra mås med de svarta vingpetsarna har tyvärr minskat kraftigt längs hela norska kusten orsakat av utfiskning. Det har naturligtvis drabbat de andra arterna också. Vilken båttur och vilket skådespel med alla lunnefåglar på vattnet alldeles nära båten. På klappavstånd. De många havssulorna inte att förglömma.

Till sist

Den som inte har besökt ett fågelberg borde ta chansen att ta ett par dagar på Runde! 🐦

Erik Rosenberg

Den 1 augusti

År 1934 gav Erik Rosenberg ut boken Oset och Kvismaren. I den handlar kapitlet "Den 1 augusti" om starten av andjakten i Kvismaren. Det är i år 90 år sedan hans beskrivning. Vi publicerar artikeln inklusive det tillägg han gjort på grund av att jakten då senarelagts. Vi hoppas att ni skall uppskatta berättelsen och fundera litet över hur den skulle ha låtit om den skrivits i nutid. Eventuellt kommer NOF att ordna en exkursion till de omskrivna markerna under augusti i år. Några artnamn har ändrats sedan Erik skrev dem. De flesta kanske känns igen av er men här kommer några förklaringar på dem och några växter: Ängsknarr = kornknarr; Mindre kärnhök = ängshök vilket nämns i texten. Han använde sig i andra sammanhang även av blek kärnhök som numera heter stäpphök. Åmöga = sjöranunkel *Ranunculus lingua* L; Butomus = blomvass *Butomus umbellatum*. Fundera också på vilken närmare plats handlingen utspelas!

Erik Rosenbergs text:

Det började lysa svavelgult på himlen i nordost, ty det var lidet över midnatt, och Venus

tindrade redan. Men det var Mars, som ännu behärskade natten. Stor och röd som aldrig annars stod han över Kvismaren i söder och ritade en lång strimma i det mörka träskvattnet,

som skymtade mellan de oändliga fälten av vass och fräken, där lätta dimskyar stego upp och fördes in över land av en svag vind från sydväst. På södra himlavalvet blixtrade det då och då med regelbundna mellanrum från ett avlägset åskväder. Det var som om en dörr till en brinnande ugn hastigt öppnades och stängdes under den stora röda planeten, tyckte jag, där jag stod och tittade och lyssnade till de underliga ljud, som den sumpdoftande vinden från sjön förde med sig.

En vattenrall skrek sitt besynnerliga utdragna eftersommarläte "py py pyrr" med korta mellanrum i vassen, sävsångarna skärrade, änder kväkte och sothöns pratade i sömnen, kanske störda av kringlöpande rörhöns eller sumphöns. Flyttande snäppor, som kommit ned från höga norden, lockade, medan viporna högljutt väsnades över en hornuggla, som råkat väcka de nervösa fåglarna, då hon strukit över dymarken med ljudlösa vingslag, knäppande med näbben för att narra vattensorkarna röra på sig.

Luften var full av låtar och lock, ty ännu hade ej höstnattens tystnad lägrat sig över träskan. En ängsknarr snärpte t. o. m. en liten stund i havrefälten, men ville dock ej komma in i de rätta försommartagen. Men borta från höstacken kommo röster, som ej hörde natten till - prat och skratt från en hop folk. Ibland glimmade det till av en tändsticka därborta, ibland pekade ett långt jämnsamt föremål mot österhimen, och då mumlades något om "skjutljust". Jag gick dit. Ingen hälsade, ty natten var ännu mörk och gjorde ett igenkännande omöjligt, och ingen fäste sig förresten vid att jag kom - det var ju den första augusti!

En dräng från Värmland berättade om sin exercistid och bredde kraftigt på. Han hade legat på kroken både i Örebro och i Tingstäde på Gotland, och liksom för att göra rövarhistorierna trovärdigare sade han sig ingenting ha emot att göra ännu ett möte.

Det blev så småningom ljusare; man kände igen nykomlingarna, hälsade och skakade hand.

"Är de inte du, Agust! Tjänare, ja, tyckte väl de. Nej men se på Gustav! Du lever å mår .."

Man resonerade sakkunnigt om krut och hagelnummer och andkullar, besåg varandras bössor och gjorde anläggningsövningar. En bård jägare hade slumrat till i höet. En annan, som hade tappat tobakspipan, gick omkring och svor. Det var kallt. Man började springa av och an på ängsvägen, åkarbrasorna dånade, och man önskade sig en ordentlig sup. Men i kväll skulle skadan tas igen, menade man. Det var ju också både lördag och den första, och man hade allmänt bud till sta'n.

Långt borta på landsvägen skramlade kärrorna, när bönderna drogo till torgs med sina s. k. produkter. Det var ännu inte riktigt skjutljust, men tålamodet var slut. En skyttelinje vecklades ut sjöstranden utefter, ett tjog män i svarta slokhattar, sport- och vegamössor stodo tysta ett ögonblick liksom gripna av stundens allvar. Så bar det beslutsamt framåt med plaskande steg. Någon skrek, att det var för snart, men det half inte. En gräsand bullrade upp - näp, näp, näp - pang!

Det var som om hela sjön sprungit i vädret. Ett moln av änder reste iväg, hälsat av en brakan-de salva, som rullade iväg likt åskdån genom den fuktmättade luften mellan vassfälten, bort över slätten, bort mot de avlägsna åsarna, där den kastades tillbaka och kom igen med förnyad styrka för att långsamt dö bort i fjärran. Viporna stego skrikande rakt upp som fladdran-

Ängshök, hane

Foto: Torbjörn Arvidson

de höstlöv, spovarna, som övernattat på gungflyna, hävde upp sina dödsskrän och droga söderut i samlad flock. En häger, som kom flygande högt uppe, gav till ett rått ”kräng”, förargad över att nödgas avstå från sitt morgonfiske. Änderna svärmade en stund runt sjön, då och då väjande för skyttar, som sände iväg sina grova hagelsvärmar på kanonhåll.

Länge dröjde det dock inte, förrän änderna, som nästan uteslutande bestodo av gam-

Blå kärrhök adult hane

Foto: Magnus Friberg

la gräsanddrakar, som varit med förr, fått klart för sig hur landet låg. Ute över den stora vassen i mitten av sjön, dit ingen jägare gärna kan komma, tätnade svärmarna och efter några vändningar slog de ned i gölarna därute.

Det började bli fridfullt i sjön vid soluppgången. De flesta jägarna började söka sig i land, de flesta misslynta, alla trötta och genomblöta. Sothönsen kommo fram ur vassruggarna, men de förde inte det liv, de annars brukade, utan smögo kutryggiga försiktigt omkring på gung-

flyna under djup tystnad. När det började plaska misstänkt i närheten, gjorde de sig små och slunko in i växtligheten.

När tornuret i den avlägsna Askerskyrkan slog sina sex oändligt långsamma slag, voro andskyttarna iland, och de flesta kuskade redan bort på sina cyklar längs den hjulspåriga ängsvägen mot byn. Men på en tuva i den svarta dyn ett skotthåll ut från stranden stod den siste på skansen och trampade katt. Det var en liten man med mustascher, svart slokhatt och

jaktväska med grävlingsskinn. Med några långa skutt över det gungande flyet hade han nått en liten tuvholme. Där stod han stilla, prövade med den stövelklädda foten runt om och sände en lång blick efter den bortdragande jägarskaran. En and sträckande över sjön och saluterades. ”Det var för långt håll”, sade vår man, och det hade han rätt i. Jag uppskattade hållet till över hundra meter men förvånade mig inte över att det small. Han behövde pigga upp humöret. Situationen föreföll rätt

brydsam, och han insåg det själv. ”Jag kommer aldrig i land”, sade han.

Men han kom i land i alla fall till sist. I den präktiga jaktväskan hade han en tom termosflaska och en liten näpen krickand, som han visade fram utan ett ord men med en min, som sade att han ansåg resultatet av nattens vaka och morgonens ansträngningar löjligt. ”Det var då sista gången jag jagar änder i den här förbannade sjön”, utbrast han, då han tömde stövlarna på vatten.

Solen började värma. Tornuret slog sina slag, men det var onödigt räkna dem, ty välling-klockorna ringde sju från Sörby herrgård och Nynäs. De många andskyt-tarna vora försvunna, endast långt borta på andra sidan sjön dånade då och då ett skott, eljest var det som det brukar vara en högsommarmorgon vid Kvismaren. Viporna vinglade omkring i stora svärmar på dymarkerna, spovarna, uteslutande ungfåglar, spatserade på de slagna ängarna, lockade av de talrika gräshopporna, eller gingo och petade i dyn med sina långa böjda näbbar efter iglar och snäckor. Snäppor skymtade i flockar överallt. Ett par fiskmåsar satt tillsammans med de gråspräckliga ungarna och dāsade på en gärdesgård ute i sjön, medan skrattnåsar singlade över kanalen och de öppna vattnen, skränande som vanligt.

En kull blå kärrhökungar satt på gärdesgården utanför måsarna, och den blåvita familjefadern kom emellanåt och matade dem. En av ungarna var ännu inte flygfärdig, utan satt övergiven i vassen och skrek högljutt på mat, tills omsider hans brunspräckliga mamma kom dragande med en stor fet vattensork, en läckerhet, som han fick bli ensam om.

Än tittade jag på brushanarna, som kommo fa-

rande och läto höra korta, kväkande läten, än på en väldig flock av krickor med inblandning av årtor och vitbukiga blåsänder, som skräm-des upp av en brun kärrhök. Under susande tvärvändningar drogo de fram över vassen och slog till i en göl, där de plaskade och skämtade med varandra och med de tröga skedänder och brunänder, som lågo där förut. Och så brusade de upp igen. Kärrhöken kom åter svävande.

Det fanns många rovfåglar att titta på. En maklig bivrak flög förbi med slappa vingslag lågt över marken. Strax efter kom en pilgrimsfalk, en gammal blågrå hanne, farande som en

Ängshök, adult hona uppvaktad av tofsvipa

Foto: Torbjörn Arvidson

meteor genom en svärm vipor, som skingrades som agnar åt alla väderstreck. Falken slog fel och var borta ögonblicket efter.

På en gärdesgårdsstör ute på fräkenmaden satt en mörkbrun liten rovfågel, som intresserade mig på det högsta. Fågeln satt länge orörlig, men plötsligt gav den till ett pipande, bredde ut sina långa spetsiga vingar och flög raskt iväg utåt ängarna. I flykten såg den mycket större ut. Det var den mindre kärrhökhonan. Då jag följde henne med ögonen, fick jag syn på hannen, som kom seglande med byte i klor-na. Vilken syn! Honan flög upp mot hannen,

förföljde honom, tills han plötsligt kastade ned den lilla musen, som hon genast högg i luften. Så dalade hon ned till de rävröda ungarna, som jag några dagar förut hade hälsat på i vassen.

Den mindre kärrhökhanen flög fram och åter över kärret. Han kallas stundom ängshök, denna vår halvös sällsyntaste fågel, som då för tiden endast häckade vid Kvismaren, men jag tyckte han bättre förtjänade namnet sprättök, när han flög omkring med sprättande vingslag över den smaragdgröna fräkenmaden, där det lyste av gula åmögön, blommande skär Butomus och svalting. Det blänkte som silver i solskenet från hans långa svartspetsiga vingar. Han säges med rätta vara en av de vackraste av alla rovfåglar. Det är inte bara de vackra färgerna - gråblått på huvud och rygg, vitt med röda strimor på buken, rostrött i tvärband på stjärten - utan fastmer hans flykt, hans stolta hållning, då han återvänder från en lyckad jakt och kallar på sin hona, ja, behaget i hela hans väsen, som gör att man till fullo instämmer i Brehms omdöme.

Det var för att se till, att inte de granna kärrhökarna skulle råka i olycka under andjakten, som jag egentligen var här. Jag talade vid jägarna; det var idel hyggligt folk, man lovade se till att rovfåglarna inte stördes, och man höll det också.

Jag höll på att glömma bort bössan för kikaren. Det händer lätt så vid Kvismaren. Jag ville naturligtvis ha ett par änder med mig hem, den stora ofreden hade ju brutit ut, och änder var det ingen brist på. Svårigheten var bara att komma dem nära. Andungarna voro mestadels ännu icke flygga, det var sen vår 1924, och ett par honor, som flaxade upp framför mig, när jag släpade mig fram i samma stråt som den lille mannen med grävlingsväskan, lockade inte till skott. Jag hörde ungarna vissla och rusa iväg bland starttuvorna. I kanten av en rörvassdunge intill en göl gömde jag mig och stod både länge och väl utan att se ett liv utom några grönbenor, som löpte omkring på de jäsande dyholmarna, som flutit upp här och var i gölen. Det hade lidit framemot för-

middagen, solen gassade och svetten lackade efter den ansträngande färden över den botenlösa dyn. Med kniven skar jag av en kärve vass att sitta på och inrättade mig så gott sig göra lät, tände pipan och svepte för ro skull med den brinnande tändstickan över de ur dyvattnet uppstigande sumpgasbubblorna, som häftigt flammade till.

Jag satt där orörlig några timmar. Någon fågel, som var värd ett skott, syntes inte till inom rimligt håll. Det började lida mot middag, och då hålla sig de flesta fåglar i stillhet. Inte ens en sothöna kom simmande ut på den lilla vattenspegeln, som omgiven av höga bladvass- och kaveldunsbänkar bredde ut sig framför mitt gömställe.

Gölen stod genom slingrande vattengator i förbindelse med en rad liknande klarvatten kilometerlångt genom vassen. En idealisk terräng särskilt för mindre andararter således, men då det rädde fullkomlig vindstilla var det ingen idé att vada omkring och skjuta i uppfloget. Visserligen var det första jaktdagen, men som nämnt bestodo de flygga änderna huvudsakligen av drakar samlade i flock och därtill ordentligt påskjutna, varför det föreföll mig säkrast att sitta still och vänta. Det blev ingalunda långsamt. Luften var full av tornsvalor, och pigga, nyfikna rörsångare kommo hopande i vassen, sjungande och pratande, trots att näbben som oftast var full av mygg och sjösländor. Ett stycke till vänster stod en gles dunge av stor kaveldun, vars dybotten pöst upp överallt bland stänglarna. Där skymtade en spräcklig fågel, som långsamt klev omkring och ljustrade med den långa näbben i ävjan. Strax bredvid gick en till. Det var jaktbart vilt, enkelbeckasiner. När de kommo intill varandra, lät jag skottet gå. Dyn sprutade, några strån vekos omkull och en vinge fläktade till ett ögonblick. Det var fullt av beckasiner, som hållit till bland kaveldunet och som nu drogo iväg med pilsnabb flykt. En gräsand bullrade upp ur vassen strax intill, men det var omöjligt att få syn på henne. Jag vadade ut till de skjutna fåglarna, och fann till min överraskning tre stycken. Numera ångrar jag det

skottet, inte därför att det var föga sportmässigt att skjuta fåglarna på marken utan därför att enkelbeckasinen är en alldeles för fin fågel för att betraktas som stek.

Knappt hade jag hunnit tillbaka till gömstället, förrän en and kom dragande rakt över mig. Det var högt, men jag kornade en aln framför näbben - bom! Men för andra pipan gjorde hon en saltomortal och störtade ned bland den glesa fräknen mitt i gölen så att vattnet stänkte högt. Jag skyndade dit så raskt jag förmådde för att få tag på henne, i händelse hon inte var riktigt död. Men det var onödig brådska; stendöd låg hon där på rygg med knäckt hals och en blodlever i näbben. Jag böjde mig ned för att ta upp henne, men studsade till. Bredvid låg ännu en gräsand! Till synes livslevande låg denna på vattnet med halsen indragen och vingarna slutna intill kroppen. Men då jag lyfte upp henne i benen föll ej huvudet ned; hon var kall och stel, således död sedan ett par timmar. Det var ett av de många onödiga offren för morgonens kanonad. Ett grovt hagel under vingen var dödsorsaken.

Jag blev mäktat belåten. Fem fåglar på lika många minuter i ett par skott, det ansåg jag som ett gott resultat.

Så plockade jag in mina fåglar och vandrade i land.

Solen stod som högst på himlen, det var åskvarmt och blåsvarta moln dök upp i öster och sydväst. Några ringduvor kastade sig med smattrande vingslag ut från alarna, när jag nådde stranden. Jag vilade en stund i skuggan och hade ännu en gång glädjen att se den silverblänkande mindre kärhöken komma farande.

När jag en stund senare skulle åka hem, stod regnet som spön i backen, men det betydde föga, ty jag kunde inte gärna bli blötare än jag var. Så kommo ljungeldarna fräsande, åtföljda av dunder och brak. Det var frestande att vända om till sjön. Under åskväder är det nämligen lätt att komma i håll för änder. Men jag var för trött. Och när jag vandrade, ledande cykeln på den dyga vägen, tyckte jag, att jag själv var villebråd och att smållarna gällde mig. Jag undrade, hur det skulle kännas med

en fullträff i planeten. Att det skulle gå fort, var jag på det klara med, men skulle jag hinna se skenet och höra smällen, det var frågan.

Det blev emellertid gudskelov idel bommar.

Skildringen måste nog anses vara en smula ”historisk”. Förhållandena den 11 augusti – tiden har i Mellansverige blivit framflyttad – torde nu te sig litet lugnare, främst kanske genom ändernas minskning men också genom något stigande jaktkultur. I Kvismaren ha änderna fått en fristad i den uppdämda norra delen av östra sjön, där de aldrig bli störda och där de om hösten kunna samlas i flockar på månghundra.

Kort efter denna jakt hängde jag bössan på väggen för alltid; jag tyckte att det blev för många jägare och för litet fågel. 🐦

Atlasåret 2014 har börjat

Michael Andersson

När detta skrivs är vi redan inne i mitten av februari, spelflygande korpar och sjungande större korsnåbbar har redan observerats, så Atlasåret har börjat. NOF:s styrelse har beslutat att 2014 formellt är det sista Atlasåret, men att 2015 kan användas ifall ytterligare kompletteringar behöver göras för att uppnå ett bra slutresultat. Därför gäller det nu att NOF:are kraftsamlar och hjälper till med att göra atlasinventeringen så bra att goda jämförelser kan göras med den första atlasinventeringen (åren 1974-84; nedan kallad Atlas 1).

Den 25 januari genomfördes årets atlasmöte med 22 deltagare. Vi gick igenom läget i inventeringen just nu och vilka delar av Närke som har störst behov av insatser. Jag, Ronnie Lindqvist och Ola Erlandsson visade kartor för ett urval arter som vi tyckte var särskilt intressanta att kommentera. Kartorna visade

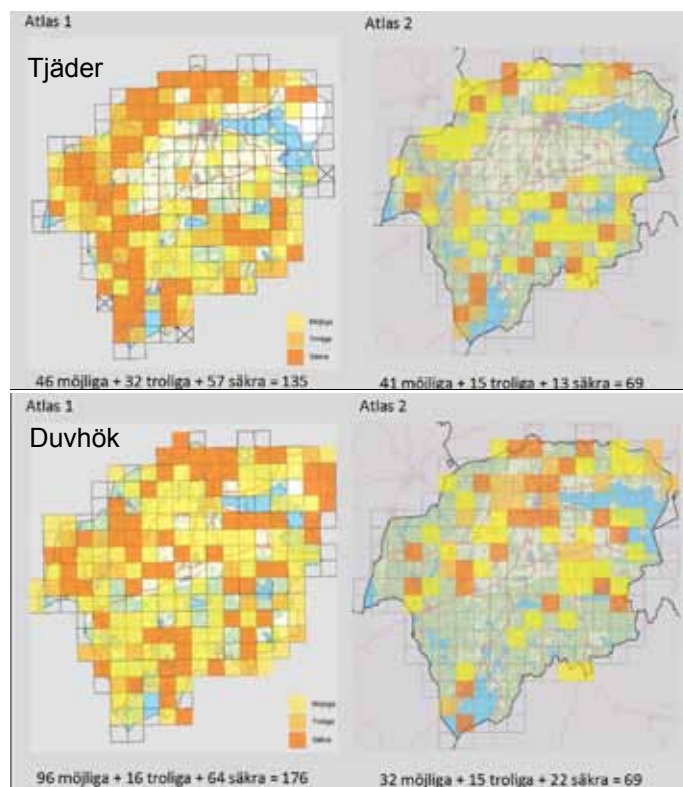
Tjäderhöna

Foto: Magnus Friberg

både resultatet i Närke från Atlas 1 och vår pågående uppföljande atlasinventering som startade 2006 (Atlas 2). Dessa jämförande artkartor finns nu på NOF:s hemsida. (Ytterligare några kartor som inte visades på mötet har lagts till på hemsidan. Kartorna för Atlas 2 är ännu preliminära och observationerna är inte

att ganska få skådare känner igen och spelade upp dem. Dessa och ytterligare några läten finns nu på NOF:s hemsida, för att vi alla ska kunna öva på dem. Särskilt spännande tyckte jag det var att höra gökungens tigglate och nattskärrans varningslate.

På atlasmötet berättade vi även om årets aktiviteter inom ramen för atlasinventeringen. Precis som förra året arrangerar NOF ett antal aktiviteter för att inspirera till inventering, för att träffas och för att lära av varandra. Ugglorna är lite dåligt uppfångade i inventeringen i flera

Här intill ser ni två exempel, för tjäder respektive duvhök, för resultatet av Atlas 1 och läget för Atlas 2. För båda arterna gäller att de troligen minskat något i antal sedan förra inventeringen men inte så mycket som nuvarande läge för Atlas 2 som antyder minskningar på mer än 50%. Nöj er inte med möjlig häckning (kriterie 2-4) eller trolig (kriterie 5-9) utan försök att nå säker häckning d.v.s. (kriterie 10 eller högre) innan arten kan lämnas som slutinventerad. Det blir till att ge sig in i sumpskogarna efter tjäder, järpe, kricka och skogssnäppa.

Hjälp Inventerarna med att hitta höga häckningskriterier genom att **alltid** lämna rapport till Svalan så fort ni t.ex. sett bobyggande (kriterie 10), adult med exkrement-säck (kriterie 15), adult med föda i näbben (kriterie 16) eller ungar i bo (kriterie 20) varhelst ni upptäcker sådant.

delar av Närke. Veckan 15-23 mars satsade vi på att inventera ugglor. Resultatet föreligger när detta läses. Hjälmarens är ännu dåligt inventerad, vilket kan anas när man studerar atlaskartorna för vissa sjöfåglar, t ex kricka och vigg. Därför gör vi den 17 maj en gemensam kanotinventering i Mellanfjärden. Föreningen får låna gratis kanoter och vi paddlar från norra stranden till den södra längs läsidan av Björkö. Anmälan görs till Ronnie. Nattaktiva fåglar är också dåligt uppmärksammade, särskilt i södra Närke. För att förbättra kunskapen arrangeras den 29 maj ett nattfågelrace i Sydnärke. Det är alltså en lagtävling där det gäller att höra eller se så många nattaktiva fågelarter som möjligt. Minst två personer per lag. Anmälan görs till Billy Lindblom senast dagen innan. I Södra Närke har atlasinventeringen överlag sämre täckning och färre bokade atlasrutor, varför även årets Atlasrace går av stapeln där, som vanligt på nationaldagen 6 juni. Anmälan till Michael Andersson, senast dagen innan. Minst två personer per lag. Förra året deltog sju lag. I år vill vi bli minst tio lag.

Fr.o.m. februari månad publiceras en inventeringskalender på NOF:s hemsida, som författas av Ola Erlandsson. Där tipsar Ola månad för månad om vilka arter man ska hålla särskild utkik på just då, för att hjälpa alla inventerare att inte glömma arter.

Vi slog fast vid mötet att alla måste göra färdigt sina bokade rutor. Med färdigt menas att minst hälften av arterna ska vara rapporterade med häckningskriterierna 10-20, dvs. säker häckning ska vara konstaterad. Hur ska man då veta hur många arter den egna atlasrutan kan tänkas hysa? Ett sätt är att titta på resultatet i Atlas 1. Hur många arter hittades då? Förändringarna på landskapsnivå är inte så stora att antalet arter har förändrats jättemycket i en så pass stor ruta som 5 x 5 kilometer under de gångna 30 åren. Några arter har försvunnit, andra har kommit till, men artantalet är gan-

Duvhök, hona

Foto: Magnus Friberg

ska beständigt. Om du i din ruta ligger högst fem arter plus eller minus från resultatet i atlas 1 (Se tabell på hemsidan), kan du vara ganska säker på att du fångat det mesta av arterna. Ett annat sätt är att du är ute i din ruta och inventerar minst 40-45 timmar under året. Förutom sina egna rutor önskar vi att alla inventerare ska göra ytterligare sex inventeringstimmar i juni (dvs. en junimorgon) i en obokad ruta eller i övrigt dåligt inventerad ruta.

Alla vi som redan deltar i atlasinventeringen välkomnar naturligtvis nya inventerare även 2014. Ännu finns det obokade och dåligt inventerade atlasrutor. Titta på NOF:s hemsida eller fråga någon i arbetsgruppen om du funderar på att åta dig någon ruta. Det finns mer information att läsa om inventeringen på hemsidan; t.ex. finns inventeringsprotokoll för dig som inte rapporterar via Artportalen och blankett för reseräkning. Du som inte tror dig mäkta med att inventera en atlasruta kan ändå hjälpa oss genom att rapportera alla de arter du ser med häckningskriterier när dessa är tillämpbara. Var bara noga med att inte använda en för grov lokalangivelse. Då lämnar du ändå ett värdefullt bidrag till inventeringen. Även blåmesungarna i holken vid sommartorpet är viktiga att rapportera med häckningskriterier. Ju mer insamlade observationer av fåglar med häckningskriterier, desto bättre resultat och om resultatet blir riktigt bra hoppas vi kun-

na ge ut en läcker atlasbok om några år. Läs Skånsk fågelatlas, som utkom 2013, så ser du vad vi hoppas på även för Närkes del.

Atlasmötet var mycket uppskattat av deltagarna och många sa att de är peppade att dra igång atlasåret 2014. Ulf Eriksson klädde väl det hela bäst i ord: ”Det är ju synd att det ska behöva ta slut...” Jag kan bara instämma, för det är ju så förbåligt roligt att atlasinventera. 🐦

Namnen berättar om gamla tider

Ann-Margret Elmroth

Namnet **Venan** säger oss idag inte mycket. Och ändå har det förr beskrivit både växtligheten och markens beskaffenhet där. Ordet betyder nämligen sankäng huvudsakligen bevuxen med gräsarterna brunven och krypven. Tänk t.ex. på den kopparglänsande rödvenen så förstår du att det är fråga om betesmark för kreaturen. Men Venan är ju en hög kulle och ingen sankmark? Ja, det är nu det, sedan ängen har använts i flera år som avfallstipp, d.v.s. efter Hjälmarsänkningen. Dessförinnan gick vattennivån 1,5 meter högre och den stora stenbumlingen Höstacken låg ute i sjön. Men resten av området var en sankäng. Vena/Ven var en gångbar benämning på fuktiga ängar i många delar av vårt land. I Småland finns namnet kvar i Venadalen och i Hammar finns Venstorp och i Snavlunda Venatorp. Den kända orten Brevens bruk är en sammansättning av adjektivet bred och ven. Många tror nog att upphovet till namnet är en brukspatron i forna tider. Men så är inte fallet.

Uppgifterna är hämtade ur:

Callisendorff-Larsson: Ortnamn i Närke, Humanistic Studies at the University of Örebro. och *Wahlberg: Svenskt ortnamnslexikon*, Språk-och folkminnesinstitutet. 🐦

Foto: Åke Lorin

"Höstacken" mars 2014 med soptippen i bakgrunden. Nästan vattenomfluten. Är det Hjälmarens nivå innan sjösänkningen man ser spår av halvmeter ovan den på bilden?

Olle Liljedahl årets gulsparr

Kent Halttunen

I samband med Närkes Ornitologiska Förenings årsmöte fick Olle Liljedahl, som är välkänd för många fågelskådare, ta emot Årets Gulsparrpris. Det instiftades förra året och ska gå till någon som gjort stora insatser för fågelskyddet eller fågelintresset.

Priset som utdelades för första gången, är en snygg akvarell av konstnären Stefan Gustafsson och 5.000 krono.

Det var en glad Olle Liljedahl som fick ta emot priset som Årets gulspärv för sina insatser att sprida fågelintresset. Han fick en snygg akvarell och 5.000 kronor.

Foto: Kent Halttunen

Här är motiveringen:

”Årets gulspärvpris 2014 går till en person som under sju decennier stått i fåglarnas tjänst. Han har skådat, ringmärkt, inventerat och punktmarkerat fåglar, och för honom är en pilfink lika mycket värd som en pilgrimsfalk. Årets gulspärvpris går till en som är ett begrepp i Fågelsverige och till en ikon i Oset. Men Olle Liljedahl får priset framför allt för sin unika förmåga att sprida fågelintresset till alla människor runt omkring sig.”

Olle Liljedahl började som 15-åring skåda fågel i början på 1950-talet. Det var hans två år äldre bror och en icke okänd man vid namn Erik Rosenberg som drog med Olle in i fåglarnas värld. En första uppgift blev att bygga Sveriges första fågeltorn vid Ormesta holme.

- Sedan var jag fast, fåglarna blev mitt liv, berättar Olle.

Som 22-åring fick Olle ett uppdrag av Svenska Jägarförbundet att räkna sjöfåglar i Kalmarsund. Varje dag under tre månader stod han på Revsudden från gryning till sena kvällen och räknade ejder. Betalning: 30 kronor om dagen.

- Då lärde jag mig hur sjöfåglar ser ut på flera kilometers håll, förklarar Olle.

Redan tidigt blev det många resor till Öland och ibland till arbete med ringmärkning på fågelstationen. På hemmaplan blev han tidigt engagerad som guide och då har det inte bara handlat om fåglar. Många vittnar om hans breda intresse för naturen, bland annat blommor och svampar.

Under många år har Olle Liljedahl hållit i traditionen med fågelguidning den 1 maj i Oset. Det är en tradition som har mer än 50 år på nacken. Och så har han tagit med sig grupper och cyklat till Tysslingen och Kvismaren.

- Det är så roligt att ha med Olle, för han är så kunnig och bra med människor,

berättar vännen Ove Ericsson som hängt ihop med Olle under många exkursioner och resor.

Under senare år har Olle Liljedahl skådat mest på hemmaplan, och det har blivit så gott som dagliga turer på cykel till Oset. Om det är någon som ska kallas ”Mr Oset” så är det Olle Liljedahl. Ingen har sett mer fåglar än han på denna fågellokal. Men han har också varit med åtskilliga mornar vid Tysslingen för att räkna in alla rastande sångsvanar.

Det som alla ändå tycker är utmärkande för Olle är hans unika förmåga att sprida sin kunskap till människor runt omkring sig. Tack vare hans lite lågmälda sätt dras alla intresserade till Olle och han delar gärna med sig av sina kunskaper.

- Fåglar är mitt liv, säger Olle. 🐦

Vem är Pierre Blanksvärd?

En presentation av någon vi träffar på i våra fågelmarker

Text och bild Marianne Johansson

Namn: Pierre Robert Blanksvärd

Född: 1973 i Hallsberg

Bor: i Kumla på Vattugatan 16 A

Familj: mamma, pappa, syster och bror

Bilmärke: Klarblå Toyota IQ 2011

Yrke: Började min arbetsbana som bilmekaniker efter utbildning på Al-léskolan i Hallsberg. Om-skolade mig till undersköterska 2004 efter en intensivkurs på 6 månader och har sedan dess arbetat med olika jobb inom Hemtjänsten i Kumla kommun.

Intressen: Förutom fågelskådning är att fotografera fjärilar, djur och natur. Har en liten stuga på landet utanför Sköllersta i Skruke vid Hällebosjön där jag är tillsammans med mina föräldrar.

Fågelintresset: Har alltid tyckt att djur och natur är intressant. Och när jag fick se en vacker sommargylling sitta i körsbärsträdet i vår trädgård i Söderköping var jag bara tvungen att få veta mera om fåglar. Köpte då min första fågelbok, Bonniers Fåglar i Europa, 1:a utgåvan (som jag numera skänkt till min far).

För cirka 2,5 år sedan upptäckte jag fåglar som fotoobjekt. Förut hade det va-

rit fjärilar. Det var inte säsong för dessa så jag ville prova på något annat och det blev fåglar. Träffade några mycket trevliga skådare vid Västkärr och sedan var jag fast.

Favoritfågel: Är den svartvingade gladan som jag tycker är riktigt vacker. Var till Fal-köping förra året och kryssade den som var där. Jag har ingen egen atlasruta utan hjälper Mårten Gustavsson i hans ruta så fort det ärsäsong.

Fågellokal: Viby med omnejd tycker jag är den bästa av fågellokaler. Där har jag sett många rariteter. Har haft turen att få se brun glada, svarthal-sad dopping, svart stork, rostand och många andra vackra fåglar. Och man vet aldrig vad som kan dyka upp. Annars är det Vibysjön/ Välakärren som jag tycker om att besöka för där träffar man alltid mycket trevliga skådare.

Favoritmatsäck: Kaffe, mackor och chokladkaka.

Utrustning: har en handkikare Zeiss Con-quest HD 10x42 och en tubkikare Opticron HR 66 GA ED och jag tycker båda fungerar bra.

Övrigt: Har fått smeknamnet Falköga av mina skådarvänner.

Nu till våren tänker jag åka ner till Öland och försöka få se svartbent strandpipare. Spontan-resor gillar jag att åka på när det blir någon spän-nande fågel inrapporte-rad. Var till Hjälstaviken förra året och fick se bl.a. dvärgörn och rödhalsad gås. 🦆

OBSat i Närke marker perioden dec. 2013 - febr. 2014

Hans Waern

Ett godtyckligt urval av noteringar från rapportsystemet Svalan. Inriktningen ligger på sällsynta fåglar, avvikande mängder eller udda tidpunkter för vanligare arter. Kort sagt - en skvallerspalt i god veckotidningsanda. Urvalet är således helt subjektiv och artikeln bör därför inte citeras i andra alster om fåglar i Närke.

En vinter ligger bakom oss med både höst-, vinter- och vårväder. Höst i december, vinter i januari-halva februari och vår den senare halvan av februari.

ANDFÅGLAR - FLAMINGOER

Sångsvan har under hela perioden observerats i flera olika fågellokaler. I slutet på februari hade de redan börjat anlända till Rånnestamaden, Tysslingen. Den 28 i månaden var antalet 1 166 ex. **Sädgås** observerades under höstsäsongen fram till 6 januari på olika platser. Vårsäsongen började redan 16 februari då 2 ex. noterades vid Kvismaren. I slutet av månaden hade antalet vid Kvismaren redan stigit till 6 450 ex. **Spetsbergsgås** observerades 5 december vid Bomarsund, Tysslingen. På det nya året anlände de första 18 februari. Arten sågs sedan månaden ut både vid Kvismaren och vid Tysslingen. Största antalet fanns den 23 februari med 39 ex. **Bläsgås** sågs från 19 februari månaden ut vid Oset, Tysslingen, Kvismaren och Vretstorp. Största antalet 25 februari med 129 ex. En **vitkindad gås** observerades vid Oset 24 februari. En övervinterande **snotterand** har hela vintern funnits vid Oset, där den setts både i cementrännan och i Näsbybäcken. Vinterobservationer av **kricka** finns med ett ex från Karlslund 10 december. Ett ex. sågs vid Kvismaren 27 december. De första för vårsäsongen anlände 19 februari och fanns perioden ut på flera olika lokaler. En bergand sågs 17 december vid strandpromenaden, Rynningeviken. En **svärta** observerades vid Hampetorps småbåtshamn 7-8 december, ett 25 december vid Flatviken, Göksholm,

och ett ex. vid Näsudden, Dimbobaden, den 2 januari. En **sjöorre** fanns i Lappe småbåtshamn från 15 december till 8 januari. Vid Klåvudden observerades **alfågel** med 7 ex. den 21 januari. **Salskrake** sågs regelbundet från Lappe småbåtshamn, vid Ässön, Björksundet och Dimbobaden fram 10 januari till dess vintern slog till på allvar. Efter vinterperioden sågs de första den 18-19 februari vid Kvismaren och 24 och 28 februari med ett till fyra ex. vid Ässön. **Järpe** är observerad från 17 olika lokaler fördelat på hela perioden, de flesta uppifrån Kilsbergen. Vinterfynd av **smålom** är inte vanliga. Ett ex. observerades vid Klåvudden 11 februari. **Smådopping** har hela perioden funnits vid reningsverksdammarna i Kumla med ett till två ex. Från 14 januari -14 februari även rapporterad ifrån reningsverksdammen i Hallsberg. En **svarthakedopping** sågs 6 januari vid Lappe småbåtshamn

ROVFÅGLAR - VADARE

Ett tidigt fynd av **brun kärrhök** finns rapporterat från en lokal vid namn Balsna den 25 februari. Även **blå kärrhök** är rapporterad under vintermånaderna. Ett ex. vid södra Tysslingen 2-3 december, ett vid Mäjsa, Rinkaby, 18 februari, ett vid Söröslätten, Kvismaren, 25 februari och slutligen ett ex. 28 februari vid Näsby gård, Kvismaren. Under hela perioden finns många olika observationer av **kungsörn** från många olika lokaler. Vinterfynd av **tornfalk** finns rapporterad från Resta 2-13 december och 1-6 januari samt 24 februari, ett ex. nära Åbytorp 26 december, ett vid silon, Kumla, 10 januari, 22 februari ett vid Husön,

Kvismaren, och vid Vålakärren, Vibysjön, och reningsverksdammen i Vretstorp ett ex. 24-25 februari. En **stenfalk** sågs vid Hammarmaden, Kvismaren, 20 december, ett ex. 2 februari vid Östa, Fjugesta, och slutligen ett ex vid Tomta, Hallsberg, 27 februari. En **pilgrimsfalk** observerades vid Mellringe golfbana 28 december, ett ex. vid Södra tornet, Tysslingen, 30 december, vid Hammarmaden, Kvismaren, ett ex. 2 februari, och vid Norra Svalnäs, Tysslingen ett ex. 23 februari. Samma dag även ett vid Fornskinnsåkrarna, Kvismaren och slutligen ett ex. vid Ormestaängarna, Oset, 24-25 februari. En **vattenrall** observerades vid Biskopskvarn 26-27 januari och ett ex. vid Bygärdesbäcken i Örebro 3-5 februari. Förmodligen samma som sedan sågs vid Oset mellan 5-8 februari. De första obsarna av **trana** är gjorda. Den första för säsongen 19 februari vid Kvismaren. En tidig obs av **ljungpipare** finns från 28 februari med ett ex. vid

Vittrut, 2k, Båtsfjord, Norge, 2014-03-09.

Foto: Anders Blomdahl

Nynäsängen, Kvismaren. Årets första fynd av **tofsvipa** gjordes redan den 13 februari då ett ex. sågs vid Södra Tysslingen. Den sågs sedan nästan dagligen till periodens slut.

LABBAR – UGGLOR

En **vittrut** sågs 16 december vid Oset och den förflyttade sig sedan till Atleverket. Vid Klåvudden passerade en **tretåig mås** den 23 februari. En **berguv** sågs 18 december vid Egersta strandäng, Tysslingen, och ett ex. vid Linnégatan i Kumla 26 januari. En **hökuuggla** sågs vid Svarttjärn, Kilsbergen 26 december, ett ex. vid södra Tysslingen 6 januari och slutligen ett ex vid Solberga 26 februari. En **pärluggla** hördes vid Svalnäs, Tysslingen, 4 januari, samma dag även ett ex. vid Bruna bergen och den 10 februari ett vid Trumkärren, Villingsbergs skjutfält.

NATTSKÄRROR - TRASTAR

Vid Karlslund sågs en **kungsfiskare** 3-16 december samt

En flock av ljungpipare

Foto: Torbjörn Arvidson

7, 13 januari och 15 februari.

Gråspett finns rapporterad från matningar vid Solberga och Arvaby under hela perioden. Utöver dessa platser har arten setts i Garphyttans nationalpark 16 och 18 januari, vid västra Trolldalen ett ex 17 januari, ett flög förbi Venastugan, Rynningeviken, 26 januari, ett sågs vid Berga, Villingsbergs skjutfält 7 februari och ett ex. 8 februari vid södra Folkavi. **Tretåig hackspett** observerades 10 december i Garphyttans nationalpark samt på det nya året från 18 januari perioden ut. Arten även observerad vid Mockatjärnen, Villingsbergs skjutfält, 14 december. Årets första **sånglärka** observerades 14 februari vid Björka lertag. Den sågs sedan allmänt perioden ut. En tidig **ängspip-lärka** är rapporterad från Södra Gränsjö 16 februari. **Rödhake** har övervintrat på ett flertal platser under perioden, bland annat Karlslund, Oset samt på olika platser i Örebro. Några vinterobservationer finns även av **rödvingetrast** under perioden. Den 9 december sågs ett ex. vid Västra Vintergatan i Örebro, ett 12 december vid Venastugan, Rynningeviken, 5 januari ett vid Brandströms gränd i Örebro och ett ex. vid Löten, Kvismaren, 23 februari. **Dubbeltrast** sågs med 2 ex. i Åsbro 25 februari.

SÅNGARE - KARDINALER

En **svarthätta** sågs 3 december vid Strömstaregatan i Örebro och ett ex. vid Almbro, Gällersta, 18 december – 10 januari. En **skäggmes** observerades 12 december vid Gamla tippen, Oset och vid vallen och Fågelsjön, Kvismaren, sågs arten 13

Rödhake

Foto: Torbjörn Arvidson

och 15 december, 3 januari samt 1 och 24-28 februari med 1 - 5 ex. **Vinterhämpling** är rapporterad vid 11 olika datum under perioden från Kvismaren, Rynningeviken, Oset, Tysslingen, Axbergshammar, Lanna och Mullhyttan. Största flocken, 30 ex., vid Kvismaren 21 februari. Många fynd av **snösiska** ibland gråsiskeflockarna finns under hela perioden från många olika lokaler. Ett till tre ex. har setts i flockarna. En obs finns med 5 ex. och det var 1 januari vid Pålsbodagatan, Örebro. Vid Örebro universitet sågs upp till 5 ex. mellan

Några snösparvar ur flocken vid Oset

Foto: Torbjörn Arvidson

11 december – 4 januari. 11 ex. i Örebro 21 december. Vid Långängen sågs ett ex 30 december och vid Västra Nobelgatan/Tegnergatan ett ex 13-20 januari. Två ex sågs i Sköllersta 28 januari och slutligen 4 ex. i Skalltorp, Ämmeberg 7 februari. **Tallbit** sågs vid Berga, Villingsbergs skjutfält, med ett ex. 27 december, 7 ex. 6 januari och 25 ex. 6 februari. Vid Runstorp, Villingsbergs skjutfält sågs 27 december 2 ex., 30 ex 7 februari och 15 ex. 13 februari. I Rinkaby sågs ett ex. 29 december, vid Blankhult 4 ex. 2 januari och vid Ängamossen 2 ex. 11 januari. 12 januari sågs ett ex. i Kilsmo. I Garp-hyttans nationalpark sågs arten spridda dagar mellan 23 januari - 2 februari med som mest 12 ex. 8 ex sågs vid Suttarboda 23 januari och den 10 februari 7 ex. i Ännaboda. **Snöspärv** sågs vid strandpromenaden, Rynningeviken, mellan 12 december – 6 januari, ett vid Oset 16 december, vid Berga, Fjugesta, 2 ex 31 december, den 12 januari ett vid Råstasjön och 2 ex. vid Västra rakan, Kvismaren. Vid Tomta, Hallsberg sågs 22 ex. mellan 24 januari - 3 februari. Vid Oset sågs arten mellan 2-20 februari med upp till 40 ex. Arten även sedd i slutet av februari vid Kvismaren, Tysslingen och Karlslund. Några vinterfynd av **sävsparv** finns under perioden från Oset och Kvismaren. Två obsar under december, sex i januari och två i februari. 🐦

Skänk vinster till månadslotteriet!

Vi behöver nya vinster till lotteriet vi har vid våra inomhusmöten. Inte så stora och dyra utan t ex ett paket kaffe, böcker, någon pryl för vår fågnad och nytta, fågelmat som talgbollar, solrosfrön och jordnötter. Hela vinsten går direkt in i föreningskassan.

Ansvarig är Bengt Jalsborn, tel 019-12 70 80. Det går att lämna vinster vid varje månadsmöte.

Ett stort tack på förhand!

Styrelsen

UNGDOMSSIDAN

Vårens ungdomsprogram

Anders Bro I vår förlägger Ungdomsgruppen sina exkursioner till några nya platser i regionen. Vi har hämtat mycket inspiration från Rolf Hagströms bok *Plats för fågel* i vilken han redogör för många spännande exkursionsmål. Kolla in hemsidan löpande för aktuella tider!

5 april. Sjömosjön och Orrkilen

26 april. Björka lertag

10 maj. Markasjön och Domarkärret

24 maj. Vibysjön och sankängarna

15 juni. Västkärr och Skagerhultsmossen 🐦

Ekonomia
Redovisningskonsult AB

Telefon 019-58 10 45

har bidragit till detta nummer av
Fåglar i Närke

Våra kurser och arrangemang sker
i samarbete med:

Studie
främjandet

Att dåras av göken

Roger Gyllin

I gamla tider hade man många föreställningar om fåglar. När man såg eller hörde en fågel för första gången på våren tog man tydor av detta, dvs. man utläste till exempel hur skörden skulle arta sig eller hur ens personliga öde skulle bli. Det kunde röra sig om synnerligen allvarliga saker och var ingenting man vågade ta lätt på.

En särskilt intressant föreställning handlar om dårfåglar, dvs. fåglar som kunde dåra människor. Särskilt göken ansågs ha denna förmåga, något som är belagt sedan lång tid tillbaka och över stora delar av Sverige. Att bli dårad var sannerligen inget eftersträfvansvärt utan något som man hyste stor rädsla för och genom olika knep försökte undvika.

I sin *Bohus Läns Beskrifning* från 1746 skriver exempelvis den vittre prosten i Tanum herr Johan Ödman följande: "Om Våren äro the mycket rädde för Fogle-rop, at the icke skola dåras af them, särdeles göken, therföre gå de i April och Maj aldrig ut fastandes: Om en Flicka, Encka eller Karl blir dårad tror then samma sig bli giffit thet året: om gamla och gifte bli dårade, befara the thet året swåra sjukdommar eller olycksfall."

Fem år senare uppger läkaren och Linnélärjungen Johan Otto Hagström följande i sin *Beskrifning öfver Jemtland*: "Om en går ut om morgonen på nykter mage, och hörer någon fågels, särdeles kråkans eller giökens läte, så säjes giöken dåra honom, derföre taga de sig en sup för giöken, innan de gå ut." Det vitt spridda bruket att ta en morgonsup kunde allt-

så praktiskt nog motiveras som hälsobefrämjande och sågs som en försäkran mot obehagligheter under året.

Den originelle östgötske godsherren Leonhard Fredrik Rääf, kallad den svenska folklivsforskningens fader, gjorde rikliga uppteckningar om alla former av folketro. Han beskriver den konkreta följden av att bli dårad av göken på följande vis: "Om en piga dåras af Gjöken, får hon otvivelaktigt barn under året." Ett önskat havandeskap kunde alltså både förklaras med och skyllas på göken, som genom att dåra kvinnan gjort henne försvarslös.

Föreställningen att man kunde bli dårad av göken levde kvar länge. I en skildring från Östergötland 1869 skriver sålunda arkeologen och etnologen Johanna Mestorf, i sinom tid Tysklands första kvinnliga professor, följande: "Kl. 2 på morgonen voro alla gästerna samlade. Då jag inträdde i samlingsrummet, räckte hushållerskan mig ett litet glas vin såsom *dårklunk* och en liten bit bröd såsom *dårbit*. Det är nämligen farligt att höra göken fastande, ty då kan man bli så dårad av honom, att man förlorar all arbetsförmåga för hela året." Johanna befann sig i herrskapskretsar, därav vinet i stället för brännvin, men tron att man kunde bli dårad fanns också bland så kallat bättre folk.

Som synes ansåg man i Östergötland precis som i Bohuslän och Jämtland att gökens farliga förmåga att dåra människor kunde motverkas genom att man undvek att på morgonen gå ut på fastande mage. Det behövdes inget större kvantum mat eller dryck för det utan det räckte

Ragnarsson
FASTIGHETER AB

stöder detta nummer av
Fåglar i Närke!

Gök

Foto: Torbjörn Arvidson

med ett litet stycke bröd och ett litet glas starkt. Men något måste man i alla fall få i sig.

När man läser om seden att ta tydor kan det lätt hända att vi, senare tiders stadsbarn, ler lite överlägset. Men det bör vi noga akta oss för. För våra förfäder var livet osäkert med sjukdomar och svält och umbäranden av alla

de slag, och döden var aldrig långt borta. Det var bäst att skydda sig, så långt det nu gick.

Och förresten: Skiljer vi oss egentligen så värst mycket från forna tiders människor? Också idag vill vi gärna få reda på vad som ska ske framöver, också idag vill vi se samband som nog i grunden inte finns eller i varje fall inte kan empiriskt beläggas. Exempel på detta är det stora intresset för i vilket stjärntecken någon är född och den fasta tron hos många att detta påverkar dennes både personlighet och

framtida öde.

Om göken som dårfågel och om många andra föreställningar om fåglar i gammal tid kan man läsa i Ingvar Svanbergs nyutkomna bok *Fåglar i svensk folklig tradition* (Dialogos förlag 2013). Att köpa boken på Naturbokhandeln kostar 284 kr. Det är väl använda pengar. 🐦

Ungdomsaktiviteter - Se www.sofnet.org/nofnet/aktiviteter under rubrik ungdomsgruppen.

Tjejaktiviteter - Se www.sofnet.org/nofnet/aktiviteter under rubrik Tjejgrupperna.

Exkursioner och resor 2014

Söndag 13 april - Vårexkursion till Yxnäset. här trevliga exkursionen. Stövlar behövs och även något att grilla. Samling vid p-platsen i Bondevrak kl 9:00. För vägbeskrivning ring Gunnar Nilsson som är ledare 070-961 14 45.

Söndag 27 april - Klåvudden. Häng med till Klåvudden - lokalen där man kan se sjöfåglarna sträcka. Klåvudden är Närkes utpost

mot de sjöfåglar som sträcker norrut på våren. Lokalen ligger vid Vätterns norra spets. Följ med denna tidiga morgon. Svärta, sjöorre, ejder och andra kustfåglar ses nästan dagligen så här års. Samling vid Statoil, Västhaga klockan 03.00. Ta med varma kläder.

Exkursionsledare: Tord Larsson, 070-716 62 54

Torsdag 1 maj – Oset. I cirka 50 år har guidade turer genomförts för fågelintresserade i Oset. En tradition i traditionen är Olle Liljedahls guidning 1 maj, en insats som tillsammans med många andra i fågelskådningens tjänst i år belönats med NOF:s utmärkelse Årets Gulsparv! Vi förväntar oss att se och höra en full orkester av vårfåglar under denna vandring. Samling på parkeringsplatsen vid reningsverket kl 07:00. Exkursionsledare: Olle Liljedahl. Information: Rolf Hagström 076- 142 17 21.

Under resten av månaden genomförs guid-

ningar varje onsdag och söndag, de flesta under ledning av Lars Johansson. För detaljerad och uppdaterad information, se NOF:s hemsida www.sofnet.org/nofnet

Tid och plats som ovan. Information: Rolf Hagström 076-142 17 21.

Lördag 3 maj – Fågeltornskampen. Ett lätt- samt sätt att tävla i fågelskådning. Det här är aktiviteten för dig som både gillar fåglar och att tävla. Det här är fjärde året som Sveriges Ornitologiska Förening arrangerar den här landskampen mellan Finland och Sverige. Finland har vunnit hittills men i år är det väl Sveriges tur? Tävlingen är landsomfattande. Förra året placerade sig ett fågeltornslag från Närke nära Sverigetoppen. Ska vi ta medalj-plats i år? Boka ett fågeltorn tillsammans med dina skådarkompisar och var med i tävlingen! Den pågår mellan klockan 5 och 13. Anmälan gör du till Kent Halttunen på 070-216 11 30 eller kent.halttunen@tele2.se För med information: Rolf Hagström 076-142 17 21, Kent Halttunen på 070-216 11 30.

Söndag 4 maj - Fågelskådningens dag. Upplev Oset när det är som bäst.

Lars Johanssons populära guidningar i Oset startar denna söndag. Lars vet det mesta om Oset och det är roligt att följa vårens alla fåglar. Räkna med en härlig promenad som tar cirka tre timmar. Ta gärna med fika! Samling på parkeringsplatsen intill reningsverket klockan 7.00. Ytterligare information lämnas av Rolf Hagström 076-142 17 21.

Onsdag 7 maj - Dubbelbeckasinlyssning i Tysslingen. Vi hoppas få höra både dubbelbeckasin och dvärgbeckasin. Det blir garanterat en bra upplevelse om vi har lite tur med vädret. Samling vid Ruinen, Rännesta, norra Tysslingen klockan 21:00. Exkursionsledare: Ronnie Lindqvist, 070-262 14 17, Rolf Hagström 076-142 17 21. OBS! Exkursionen ställs in vid dåligt väder.

Lördag 10 maj - Mikroskådning i Stadsparken. Häng med på mikroskådning i Stadsparken i Örebro. Mikroskådning betyder en krav-

lös fågelskådning i närområdet under lättsamma former. För en del är det här den bästa fågelskådning - så lite bilåkning som möjligt och så nära till fåglarna som möjligt. Fåglarna finns överallt där man tittar. Denna gång mikroskådar vi tillsammans i den oas som Stadsparken i Örebro är. Samling kl 09:00 vid ingång till parken, den som ligger på Floragatan. Exkursionsledare: Ronnie Lindqvist 070-262 14 17.

Lördag 17 maj - Paddla, skåda och atlasinventera på Mellanfjärden i Hjälmarens. Var med en heldag och atlasinventera från sjösidan med kanot. Sjösättning på Hjälmarens norra strand, därefter paddlar vi i sakta mak söderut på läsidan av Björkönen ner till Göksholm och blir hämtade där. Kanadensarna får vi låna utan kostnad. Anmälan till Ronnie Lindqvist på 070-262 14 17.

Lördag 24 maj - Mikroskådning i Vargkitteln, kvällsvandring. En förhoppningsvis härlig kvällsvandring med korvgrillning ackompanjerad av storskogens sjungande fåglar. Ta med matsäck och något att grilla! Samling vid Statoil, Västhaga kl 17:00 för samåkning. Exkursionsledare: Åsa Bengtsson, 073-332 20 31.

Torsdag 29 maj – Nattfåglar i södra Närke. Var med i en kul lagtävling i atlasinventeringens regi., Den här gången med fokus på nattfåglarna i södra Närke. Lagen får atlasrutor tilldelade vid starten tidigt på kvällen. Vid midnatt planerar vi ett ”depåstopp” och halvtidsredovisning med utspisning. Anmälan till Billy Lindblom på 076-201 64 37.

23-30 maj Resa till fåglarnas Estland! Fulltecknad!

Lördag 31 maj -. Nattfågellyssning. Vi gör först en sväng i Örebrotrakten, Rynningeviken eller kanske Karlslund för att sedan förflytta oss till Tysslingeområdet och vidare upp i Kilsbergen. På vägen hem av söker vi lokaler närmare Örebro i förhoppning om att få höra kornknarr och vaktel. Olika nattsångare förväntar vi oss liksom morkulla och nattskräva. Samling vid Statoil, Västhaga kl 18:00. Ex-

kursionsledare: Tord Larsson 070-716 62 54, Rolf Hagström 076- 142 17 21.

Fredag 6 juni – Atlasrace på nationaldagen. Förra året tävlade sex lag under trivsamma omständigheter i nordöstra Närke. Kan vi bli 10 lag år? Den här gången ska vi ge södra delen av landskapet vår totala uppmärksamhet. Var med och gör nytta samtidigt som du får en härlig skådardag. Anmälan till Michael Andersson på 0730-52 36 75.

Söndag 17 augusti - I Rosenbergs fotspår i Kvismaren med Lars Johansson. Vi samlas vid Öby kulle kl 7 på morgonen. Vi tar med oss matsäcken och går efter en introduktion på vallen i riktning mot Sörön. Under vandringen så stannar vi till och gör vissa reflektioner. Och tittar på fåglar. Tänkte passera östra pummen och vända på Åsens sjöland. På väg hemåt och väl på Åslaholmen blir det stopp för fika om inte förr. Vid stoppen blandar vi fåglar i historien och nu med inslag om hur människorna hade det förr och nu.

Planerade resor till hösten

Falsterbo - onsdag kväll 24 september – söndag 28 september.

Öland - torsdag 9 oktober – söndag 12 oktober.

Hönö – v44.

Vid alla exkursioner utgår en frivillig avgift på 20:-- till vår fågelfond. Om du vill ha hjälp med skjuts vid våra exkursioner kontakta respektive ledare. Bilresor betalas direkt till förare med 7 kr/mil och resenär. (Rekommendation från styrelsen f.o.m. 2014.) Vid resor med övernattnig tas en mindre avgift ut av deltagarna för administration och till vår fågelfond.

Inomhusprogram våren 2014

Torsdag 24 april - Trastsångareprojektet vid Kvismaren! OBS datum! Bo Nielsen, ordförande för fågelstationen berättar.

Inomhusmötena äger rum kl 19.00 i Vasa-kyrkan, Vasagatan, Örebro

Ringmärkta fåglar

Ringar från döda eller avlästa data från levande fåglar sänds till:

Naturhistoriska riksmuseet, Ringmärkningscentralen, Box 50 007, 104 05 Stockholm tel. 08-5195 40 80. Fax 08-5195 42 44.

Uppge plats, omständigheter som dödsorsak, tid m m för fyndet.

Rapportera via webb:

www2.nrm.se/rc/rc-formular.html.se

Fågelakuten

Besvarar frågor om skadade eller tillvaratagna fåglar. Tar hand om skadade fåglar för rehabilitering. E-post: fagelakuten@telia.com. Se även vår hemsida: www.sofnet.org/nofnet/om-nof/fagelakuten.

Fågeldoktor'n

Staffan Ullström, Gällersta 244, 705 94 Örebro, tel. 019-23 92 37, 076-712 18 88

Övriga

Leif Sandgren, Örebro, tel. 070-256 73 95

Tage Carlsson, Vretstorp, tel. 0582-66 00 11

Leif Bertilsson, Fjugesta, tel. 0585-311 46

Ulla Wallin, Frövi, tel. 0581-331 79

Statens vilt

Den som påträffar ett dött djur av nedanstående arter skall anmäla detta till polisen för vidarebefordran till något av landets större naturhistoriska museer.

Artlista för fåglar:

Fiskgjuse	Svarttärna
Bivråk	Storkar
Örnar	Rördrom
Glador	Lunnefågel
Kärrhökar	Salskrake
Falkar	Svarthalsad dopping
Tornuggla	Skärfläcka
Hökuggla	Gråspett
Berguv	Vitryggig hackspett
Fjälluggla	Mellanspett
Lappuggla	Kungsfiskare
Slaguggla	Härfågel
Fjällgås	Blåkråka
Skräntärna	Sommargylling

NOF-kåsa, mörkgrön, m. NOF-logga 30 kr
NOF-dekal små 3 kr/st
stora 10 kr/st
Artlista Närke gratis
Småfågel-, grå flugsnappar-, och tarholk 75 kr/st
Knip och Uggleholk 400 kr/st

NOF-keps, svart med broderad vit logga i stor lek för alla. 150 kr/st
Porto + frakt tillkommer

Vill du handla? Vänd dig till **Bengt Jalsborn**
Vallnäs vägen 3, 703 58 Örebro, Tel. 019-12 70 80,
070-113 47 99. E-post: b.jalsborn@gmail.com

Regionala rapportkommittén (Rrk)

Sammanställande:

Johan Åhlén Tel. 070-536 62 91
Pålsbodagatan 13 70218 Örebro
epost: johan.ahlen@hotmail.com

Övriga medlemmar:

Ola Erlandsson, Magnus Friberg, Ove Pettersson och Andreas Sandberg

NOF:s tjejgrupper

Annika Lorin, Tel: 019-24 48 46
Ami Sundén, Tel: 070-944 73 00

NOF:s Ungdomsgrupp

Anders Bro, Viktoriagatan 20, 703 55 Örebro. Tel.
019-611 83 34, 073-849 73 94
E-post: bro.anders@telia.com

Osetkommittén

Kommittén för skötsel av naturreservatet Oset-Rynningeviken. NOF:s representant är:
Leif Sandgren, Tuppa Klaras väg 18, 702 29 Örebro
Tel. 070-256 73 95. E-post: leif.sandgren@telia.com

Svansjön Tysslingen

NOF:s representant i stiftelsen:
Helny Olsson, Arvaby, 719 95 Vintrosa, Tel 019-29
90 03 eller 070-5762981. E-post: helny@telia.com

Skjutfältsbesök?

Planerar du utflykt till Kilsbergen och skjutfälten kan du kolla på webbplats www.skjutfalten.se vilka dagar dessa är avlysta.

Kamakura

Nyhet!

FOTO 7 SJUAN
Fotobutiken med personlig service
Engelbrektsgatan 26 Örebro
019-611 64 92

**Kamakura EDV-81
25-55x W**

Innehållsförteckning

Omslagsbild: Enkelbeckasin <i>Gallinago gallinago</i> A-M Elmroth	1
Ordföranden har ordet Hans Waern	1
Åsa Bengtsson - ny i styrelsen	2
Nya NOF-medlemmar	3
Årsmötet 2014 Åke Lorin	4
Artracet 2014 Magnus Helleryd	5
Segrarnas berättelse Hasse Molin och Per Karlsson Linderum	5
Många bonusarter från cykelsadeln Kent Halttunen	8
Märkplats Venan Leif Sandgren	9
Verksamhetsberättelsen i kortform Kent Halttunen	14
Runde - Norges sydligaste fågelberg Leif Sandgren	15
Erik Rosenberg Den 1 augusti	18
Atlasåret 2014 har börjat Michael Andersson	23
Namnen berättar om gamla tider Ann-Margret Elmroth	26
Olle Liljedahl - årets gulspurv Kent Halttunen	26
Vem är Pierre Blanksvärd? Marianne Johansson	28
OBS:at i Närke Hans Waern	29
Vårens ungdomsprogram	32
Att dåras av göken Roger Gyllin	33
Program	34